dize, que gela empeño, o que auia poder de gela empeñar. (2) E prouando eſto, deue ſer entregada la coſa que demanda por peño. Otroſi dezimos, que eſtando un ome en tenencia de alguna coſa, e demandandogela otro alguno, diziendo que a el fuera empeñada; ſi eſte que es tenedor della, quiſiere luego pagar lo que deuia auer aquel que fizo la demanda, deuelo el otro recebir, maguer non quiera. Ca, pues que le pagan aquella debda que auia ſobre la coſa, non le finca (3) otro drecho ninguno. Ante dezimos, que aquel derecho que aquel auia ſobre ella por razon de aquella debda, ante que fueſſe pagada, que lo deve otorgar (4) al otro que gelo pago, ſi gelo demandare.

LEY XIX.

De la coſa que fue dada a peños, ſi deſpues que fue demandada en juyzio, fue traſpueſta, o perdida, o empeorada, como ſe deue tornar a pechar.

SEyendo (1) vn ome tenedor de vna coſa, diziendo otro alguno, que aquella doſa, que gela empeñara aquel cuya era; ſi deſpues que gelo ouieſſe prouado, aquel que fueſſe tenedor della engañoſamente (2) la traſpuſieſſe, diziendo que la non podia auer; eſtonce el judgador de-

ue

debitorem, debitoris: cum debitor nunc ſit creditor poſſidentis, *ut ff. de verb. ſig. leg. creditores.* Si autem poſſeſſionem advocare non poterat, tunc crediror de poſſeſsione debitoris, quæ extincta eſt, agere non poterit, *ut ff. de acq. poſ. L. Pomponius, §. fin. & leg. cum hæredes.* Alber. *in dict. leg. cum res*, poſt varias opiniones relatas dicit, quod ſemper vidit in judicio ſervari, quod ſi agatur contra debitorem, vel ejus hæredem habeat locum gloſſ. *dic. leg. cum res*, volens, quod ſufficiat probare de poſſeſsione. Si vero agatur contra extraneum, ſervetur gloſſ. poſita *in dict. leg.* rem alienam, prout eſt ibi verbum cum titulo, ut ego habeo: & ſic requiratur, quod poſſeſsio ſit titulo, & bona fide acqniſita, teneas ergo menti iſta lex partitarum, quæ decidit altercationes iſtas, & vult, quod non ſufficiat probari de ſola poſſeſsione debitoris, quando agitur contra extraneum poſſeſſorem, ſed oportet probari de dominio ipſius debitoris, vel ſaltem, quod habuerit poteſtatem, & jus dandi in pignus talem rem, veluti ſi res ſibi erat debita, *ut in leg. 7. ſupra eod.* & quod ibi dixi, vel habebat publiciana, vel hypothecariam actionem, vel utilem rei vendicationem, *L. ſi res, §. fin. & leg. ſi ab eo. & leg. ſi inter, & leg. grege, §. 2. & §. in ſuperficiariis, ff. de pig. & ſupra eod. leg. 7.* in re autem aliena, in qua nullum jus habebat, licèt ipſe poſsideret, non poterit jus pignoris conſtituere, *ut in leg. quæ prædium, C. ſi res alien. pig. data ſit, & habet. in dict. leg. rem alienam, 1. reſponſ. ff. de pig. act. & in leg. 1. ff. de pig. & leg. 9. ſupra eod.* & tradit Azo. *C. eod. in ſumma, colum. 1. verſ. poteſt quis pignori obligare*, & procedet quod in hac leg. dicitur, ſive agarur hypothecaria, ſive utili ſalviano interdicto, licèt in ſalviano interdicto Bart. *ubi ſupra* & Docto. poſt gloſſ. *in dict. §. item ſerviana*, volunt contrarium excepto Jaſone, ibi qui meo judicio meliùs hoc intellexit, & quia ſalvianum interdictum, ſive directum, ſive utile tantum competit pro rebus illatis in fundum ruſticum, vel urbanum, non alias, & ſic neque de jure communi. In aliis rebus non competet, & quia in iſtis legibus partitarum non reperitur aliquid de hoc interdicto ſalviano ultra ea, quæ habetur *in leg. 5. tit. 8. ead. part.* & hæc plane procedunt, quando fuit ſpecialis hypotheca, nam ſi fuiſſet generalis omnium bonorum, in qua etiam includuntur jura, & actiones, tunc ſi debitori competebat aliquod interdictum ad advocandam poſſeſsionem, poterit dari creditori utile interdictum ad advocandam poſſeſsionem, & tali caſu non oportet amplius, quam de poſſeſsione probari, & ita procedet, quod ſupra traditum fuit de dictis Jacob. de Aret. & Joan. Andr. & tenet Bart. *in dict. leg. rem alienam, colum. penul.* Salic. poſt Cinum. *in dict. leg. cum res*, Jaſo. *in dict. §. item ſerviana, colum.* 14. & adde, quod procedit, quod habetur in iſta leg. & ſi mulier agat hypothecaria pro dote ſua, *juxta L. ubi adbuc, C. de jure dot.* ſecundum Bal. *ibi colum.* 1. nam & tenebitur probare, quod hic habetur, in caſu tamen authenticæ contra rogatus, *C. ad Trebel.* licèt agatur hypothecaria iſta non requirentur, ſed tantum id, quod in petitione hæreditatis requiritur, ut dicit ibi Bald. *colum. fin.* vide etiam in iſta materia notabilem quæſtionem, quam ponit Spec. *tit. de obliga. & ſolu. §. 1. colum. penul. verſic. ſed quid ſi T. debitor meus*, ubi quærit de debitore, qui aliquam rem poſsidebat ſine titulo, & obligavit creditori omnia bona, quæ habebat, & habiturus erat, & antequam compleret in illa re præſcriptionem deceſsit, & hæres ejus, continuato tempore defuncti, complevit præſcriptionem, an convaleſcat pignus, quoad utilem hypothecariam in illa re? Et concludit, quod ſic. Vide ibi.

(2) *Gela empeñar.* Vide quæ dixi in gloſſ. præcedenti.

(3) *Non le finca.* Ortum habet iſta lex *à leg. ſi fundus, §. in vendicatione, ff. eod. & à leg. mulier, ff. qui potio. in pig. ha. & à leg. Paulus, §. 1. ff. quib. mod. pig. vel hypo. ſol.* & an poſſeſſori condemnato in hypothecaria duret iſtud jus offerendi, quouſque ſuſcipiat judicium ſuper actione judicati, vid. Spec. *tit. de oblig. & ſolut. §. 1. colum. 11. verſ. quid ſi T. mihi condemnatus*, ubi tenet, quod ſic alleg. *leg. item veniunt, §. idem recte, ff. de peti. hæred.* & limita iſtam legem, in caſu, in quo mulier agat hypothecaria contra tertium poſſeſſorem pro ſua dote conſtante matrimonio, ut ſe alat ex ea juſta formam, *L. ubi adbuc, C. de jur. dot.* tunc enim uon eſſet cogenda talis mulier recipere pecuniam dotalem ſibi oblatam à poſſeſſore, ſed poterir tenere bona ſic hypothecata, ut ex fructibus eorum ſe, & familiam alat, *ut in dict. leg. ubi adbuc*, ita tenet eleganter Cin. *in leg. cum tibi, C. qui poti. in pign. ha.* ubi Alber. & Salic. & idem tenet Paul. de Caſt. *in leg. 2. in princ. ff. ſolut. matri.* & Bald. novell *in tracta. de dote, fol. 39. colum. 1. verſ. 47. privilegium*, ubi iſtam doctrinam dupliciter limitat, videlicet, niſi talia bona hypothecata eſſent mercantiæ, vel nomina debitorum, vel talia, ex quibus mulier non poſſet ſe ſubſtentare, niſi dicta bona redigerentut ad pecuniam penes ſe tenendam, vel quando fructus bonorum hypothecatorum valde ſuper excederent expenſas onerum matrimonii, vide ibi per eum.

(4) *Otorgar.* Adde *L. mulier, ff. qui potio. in pig. ha.* & debet cedere tam perſonalem, quam hypothecariam, ut ibi habetur.

LEX XIX.

Si poſtquam creditor contra debitorem, vel tertium tenentem pignus, probavit pignoris conſtitutionem, & tenens doloſe tranſportet, ne redere queat, ſolvet ei debitum, & ſuper intereſſe jurabit creditor in lite judiciali taxatione prævia, ſed ſi non dolo, ſed culpa res abſit, tenetur ad debitum tantum, ſi autem tenet rem, ſed reſtituere recuſet, eliget creditor, an ſibi ſolvatur debitum, & intereſſe, ut ſupra, vel quod ei judex violenter auferat pignus. Si vero res ſit in loco, ubi reſtitui non poſsit de præſenti, & non comiſit dolum, ſed habeat reſtituendi voluntatem, præſtabit cautionem uſque ad dertam diem daturum, & reſtiturum, aut debitum ſoluturum. Hoc dicit.

(1) *Seyendo.* Proſequitur not. per Azo. *C. eod. in ſum. colum. fin. verſi. ſed ubi judiciario ordine.*

(2) *Engoñoſamente.* Dolus ergo habere poſſeſsione, *leg. pro poſſeſſore, ff. de regu. jur.*

ue mandar al que la demanda, que jure, quanto daño, e menoſcabo le viene, porque non le entrego aquella coſa. E por quanto jurare, deue mandar al otro, que gelo peche, (3) con la debda que le deuia. Pero el Alcalde deue primeramente taſſar la eſtimacion del tal daño, o menoſcabo, ante que otorgue la jura a la otra parte. Mas ſi acaeſcieſſe que la coſa empeñada ſe perdieſſe, por culpa de aquel que era tenedor della, e non por engaño que el fizieſſe, entonce non le deue mandar pechar, mas de aquello (4) que auia ſobre ella. E ſi por auentura non fueſſe la coſa traſpueſta engañoſamente, nin perdida por culpa del que la tenia, mas ſeyendo tenedor non la quiſieſſe entregar; eſtonce en ſu eſcogencia es, del que la demanda, de jurar por ella, ſegun que es ſobredicho, e pechargela ha, con los daños, e los menoſcabos; o de pedir al Judgador, que gela tuelga por fuerça, (5) e que le entregue della. Mas ſi la coſa fueſſe en tal lugar, que auiendo voluntad de la dar, non lo pudieſſe fazer; entonce, non lo deue condenar en ninguna de las maneras ſobredichas, pues que por ſu engaño non fue tranſpueſta. Mas deue tomar tal recabdo (6) del, que la aduzga a algund dia ſeñalado, e la entregue a aquel que la tenia en peños; o que pague la debda, que el otro auia ſobre ella. Eſſo miſmo, dezimos, que deue ſer guardado, en todas las coſas (7) ſobredichas en eſta ley, ſi alguna dellas fizieſſe aquel miſmo, que ouieſſe empeñado la coſa.

LEY XX.

Como, ſi algunos de aquellos que tienen las coſas a peños, las pierden, o ſe empeoran por ſu culpa, las deuen pechar.

GRan femencia (1) deue poner en guardar la coſa, todo ome que la reſcibe en peños; de guiſa, que por ſu culpa, nin por ſu negligencia, non ſe pierda, nin ſe empeore. E para eſto ſer bien guardado, ha meneſter, que non vſe (2) los peños, ni ſe ſirua dellos el que los tiene. Fueras ende, ſi los fiziere en buena manera, (3) de guiſa, que non valan porende menos. E aun eſto, que lo fagan con plazer, e con mandado, de aquellos cuyos ſon. Ca los peños principalmente ſon dados, por auer ſegurança de lo que dan ſobre ellos, aquellos que los reſciben por peños, e por no vſar dellos. E porende dezimos, que ſi alguno contra eſto fiziere, e la coſa empeñada ſe perdieſſe, (4) o ſe empeoraſſe, vſando della contra voluntad del ſeñor della, o ſi de otra manera le vinieſſe eſte daño, por culpa, (5) o por negligencia de aquel que la tiene en peños; que es tenudo de la pechar. Mas ſi acaeſcieſſe la perdida, o el empeoramiento en la coſa empeñada, por ocaſion, e non por culpa, ni por engaño, que fizieſſe aquel

que

(3) *Que gelo peche.* Quanto tamen amplius debito creditor conſequutus fuerit, reſtituere debet debirori pignoratitia actione, *ut in leg. ſi inter, §. fin. ff. eod.* quod videtur intelligendum in eo, quod attinet ad valorem rei, ſeu in id, quod attingit ad rem, quia hoc per pignoratitiam reſtituendum eſt debitori, ut ibi: ſi tamen creditor ultra hoc aliud damnum ſentiret, tunc ſibi poſſet retinere, neque tenebitur id debitori reſtiture.

(4) *De aquello.* Plane procedet, quando creditor nunquam habuit poſſeſsionem rei hypothecatæ: ſi vero habuit poſſeſsionem, & ſua culpa illam amiſit, tunc alius poſſeſſor de quo hic, ex quo ſua culpa amiſit, tenebitur creditori ad intereſſe rei amiſſæ ultra debitum: quia in tantum creditor debitori tenetur, *ut in leg. ſi culpa, ff. de rei vind.* & ita intelligit gloſſ. *in leg. ſi inter, §. fin. ff. de pigno.*

(5) *Por fuerça.* Manu millitari, *ut in leg. qui reſtituere, ff. de rei vendicatio. leg. 2. tit. 27. part. 3.*

(6) *Tal recabdo.* Adde *L. ſi fundus, §. in vendicatione, ff. eod.*

(7) *En todas las coſas.* Et ſic quando debitor dolo non reſtitueret pignus, juratur in litem contra eum, & tenebitur ad id, in quo taxatione judicis præmiſſa juratum fuerit, quod de ſtricto jure plane procedit, ut dicit Azo. *C. eod. in ſumma, circa fi[illegible]n*, de æquitate tamen non tenetur, niſi ad debitum, *ut in dict. leg. ſi fundus, §. ſi pluris, & in dict. leg. ſi inter, §. fin. ff. eod.* ſed adverte tu, quia iſta lex partitarum æquitatem hanc non admiſit: neque in hoc voluit, quod eſſet differentia inter debitotem, & alium poſſeſſorem extraneum, quemadmodum voluit dictus §. *ſi pluris, & dict. §. fin.* & gloſſ. & Doctores, qui ita intelligunt crederem tamen attento etiam iſto in re partitarum dicendum, quod aut id quod ultra debitum creditor iſto caſu conſequeretur à debitore, teneretur reſtiruere ipſi debitori quemadmodum teneretur, quãdo exigeret ab extraneo, tunc in tali caſu non debeat exigi à debitore, *ut in dict. §. ſi pluris*, & ibi Bart. Si vero eſſet aliquid, quod non eſſet reſtituendum debitori, ſed propriæ utilitati crediroris cedere deberet, ut dixi ſupra in gloſſ. 3. & tunc plane procedit iſta lex, & idem eſſet de jure communi, ut eſt de mente Bart. *in dict. leg. ſi inter, §. fin.* dum loquitur de creditore, qui ob chirographariam pecuniam, poterat pignus retinere.

LEX XX.

Creditor non debet uti pignore, ſine licentia debitoris: & ſi contrarium fecerit: vel ſi culpa ſua negligentia creditor pignus deterioraverit, deber damnum reſarcire, ſed ſi caſu non culpa, vel dolo creditoris pignus perdatut, ſeu deterioretur, non tenetur: imò etiam ſi tale contingat, tenetur debitor creditori ſolvere devitum: tenetur tamen creditor probare caſum: ſi tamen debitor probaverit caſum proveniſſe culpa crediroris: tenetur creditor ſatisfacere debitori: & ipſe debitnm ſolvere creditori. Hoc dicit.

(1) *Gran femencia.* Ideſt, exactam diligentiam, *ut hic, & in §. fin. inſti. quibus mo. recon. obli. & leg. ſi cum venderet, §. 1. ff. de pig. act.*

(2) *Non uſe.* Adde *leg. 3. tit. 14. 7. part.* & quod ibi dicam, poſſet tamen creditor uti re pignorata ad uſum deſtinatum, & per dominum conſuetum. Vt probatur *in leg. 1.* & ibi notat Joan. Fabri. *C. de pign. act.* & poteſt cedere ſylvam ſolitam cædi, ut tradit Bart. *in leg. ſi convenerit, §. ſi quis, ff. de pig. act.* & an poſsit perficere ædificium cæptum per dominum, vide Bart. *in leg. ſi ſervos, ff. eod.*

(3) *Manera.* Vt bonus pater familias, *L. ea igitur, ff. de pign. act.*

(4) *Se perdieſſe*, Etiam ſine dolo, & culpa utentis alio modo, quam deberet, *ut in leg. qui ſervum, ff. de condi. furtiva*, & ſatis probatur in iſta L. cum in caſu ſequenti dicat de culpa, in iſto non.

(5) *Por culpa.* Venit in hac actione pignoratitia dolus lata, & levis culpa, non leviſsima, *ut in dict. §. fin. inſti. quibus mo. re con. ob. & in leg. ſi cum venderet, §. fin. cum leg. ſequent. ff. de pig. act. & hic. & in leg. ſi creditor, & leg. quæ fortuitis, C. de pig. act.*

que la tenia a peños, non ſeria tenudo de la pechar. Ante dezimos, que aquel cuya era, es tenudo de dar al otro la debda (6) que ouieſſe ſobre ella. Pero eſte que tomo la coſa a peños, deue prouar la ocaſion por que, dize, que ſe perdio la coſa. E prouandola, es quito (7) de la demanda, e deue cobrar lo que dio, aſsi como de ſuſo es dicho. Fueras ende, ſi el otro, cuya era la coſa, prouaſſe que la ocoſion auiniera por culpa del que tenia la coſa a peños. Ca entonce, como quier que deue cobrar ſu debda, tenudo es de pechar la coſa; pues que ſe perdio por ocaſion que auino por ſu culpa.

LEY XXI.

Quando deuen tornar las coſas, que los omes tienen a peños, a aquellos que gelas empeñaron.

Ley 2. tit.16. lib. 5. Recop.

QVeriendo alguno cobrar la coſa que ouieſſe empeñada, deue primeramente pagar (1) la debda, que reſcebio quando la empeño. E non tan ſolamente deue pagar la debda, mas todas las deſpenſas guiſadas, que fueren fechas por pro (2) de la coſa empeñada; para mantenerla, que non ſe perdieſſe, o ſe empeoraſſe; o para mejorarla; aſsi como ſi fueſſe beſtia, que le deuieſſe dar ceuada, e las deſpenſas que fizo dandole a comer, e las que fizo en ferrarla, o en las ottas coſas ſemejantes deſtas que le eran meneſter: e ſi era caſa, que le deuen otroſi dar las deſpenſas que fizo en refazerla, para mejorarla, o en repararla, porque ſe non empeoraſſe: o ſi fueſſe heredad, e la labraſſe, que le deue dar otroſi las deſpenſas que fiziere en qualquier deſtas maneras, o en otras ſemejantes dellas; deſcontando en debda los frutos, (3) que ouieſſe ende cogido aquel que la tenia en peños, o el alquile de la caſa, ſi moro en ella (4) aquel que la tenia a peños. E ſeyendo pagado de la debda, e de las deſpenſas, aſsi como ſobredicho es, tenudo es el que tenia (5) la coſa a peños, de la dar luego a aquel que gela empeño. E ſi gela non diere, non poniendo, nin prouando ante ſi, ninguna razon derecha, por que ſe pueda defender de gela dar, deue pechar la coſa, con los daños, e los menoſcabos: e ſer creydo, por ſu jura, (6) aquel que la empeño, tambien ſobre la valia de la coſa, como ſobre los daños, e los menoſcabos, que le vinieren por razon della. Pero el Jugdador deue apreciar primeramente la valia de la coſa, e otroſi los daños, e los menoſcabos, e ſeñalar quantia guiſada, e derecha, ſegund ſu aluedrio, faſta ol de la jura; porque el otro non pueda auer razon de jurar deſaguiſadamente.

LEY XXII.

Como, aquel que empreſto a algun ome ſus dineros ſobre peños, maguer ſea pagado dellos, puede retener los peños, por razon de otra debda que le deuieſſe.

SObre peños (1) deuiendo vn ome a otro marauedis, ſi deſpues con aquel miſmo faze otra deb-

(6) *La debda.* Adde *leg. quæ fortuitis, & leg. pig., C. de pig. act. & dict. §. fin. inſtis. quib. mod. re con. ob.*

(7) *Es quito.* Approbat opinionem Azo. *C. de pig. act. in ſumma, colum, penul. verſi. ſed nunquid probabit creditor,* & Acurſii *in leg. ſi creditot, C. de pig. act.* & vide quæ dixi *in leg. 10. tit. 14. 3. part. & in leg. 15. tit. 8. iſta part.*

LEX XXI.

Si debitor ſolvat creditori debitum, & expenſas per creditorem, ut pignus melioretur, & non deterioretur factas: tenetur tunc creditor reſtituere debitori pignus cum incrementis: & niſi creditor hoc faciat, & reſtituere recuſet: jurabit in litem debitor ſuper intereſſe, & pignoris valore prævia judicis taxatione, ne immoderate habeat occaſionem jurandi. Hoc dicit.

(1) *Pagar.* Adde *L. ſi rem alienam, §. omnis, ff. de pig. act.*

(2) *Por pro.* Adde gloſſ. *in leg. ſi ſervos, ff. de pig. act.* & ibi Bald. illam notat, & hic eſt text. pro dicta gloſ. & ſić creditor poteſt petere, necdum expenſas neceſſarias: ſed etiam utiles, ut hic habetur ibi: *o para mejorarla.*

(3) *Los frutos.* Adde *L. 2. ſupra eod.* & quæ ibi dixi.

(4) *Si moro en ella.* Vult ergo iſta lex, quod ſi creditor inhabitavit domum pignoratam, teneatur ad penſionem, quod Paul. de Cſtr. limitat *in leg. 1. ad finem, C. de pignoratitia actione*, quando creditor eſſet aliam domum conducturus, ſi hanc non habuiſſet, tunc enim debet preſſtare illam penſionem, quæ ex domo illa conſuevit percipi, ſecus vero ſi non fuiſſet domum aliam conducturus, ſi hanc non habuiſſet, nam tunc potius videtur inhabitare pro utilitate domus, ut melius ſit habitata, quam inhabitata, & eſt ſingularis limitatio, & vide quæ dixi: *ſupra eod. tit. leg. 2.* & in caſu quo creditor facta diligenti inquiſitione, non reperiret conductorem cui domum locaret, ſatis plane procedit dictum Paul. de Caſt. ſi tamen poterat eàm locare Abb. *in cap. cum contra, de pign. ad finem*, vult, quod tenetur ad penſionem quæ percipi potuit, quod dictum Abb. an ſit verum pendet ex deciſione eorum quæ dixi: *ſupra eod. in leg. 2.* in gloſſ, ſupra verbum, *que eſquilme*, & tradit Alex. *conſ. 141. colum. 5. incipit viſo themate, in 2. dubio, colum. penul.*

(5) *El que tenia* Sed contra alium poſſeſſorem non datur pignoratitia cum ſit perſonalis, & non ſcripta in rem, niſi fœnus intercederet, *ut in cap. cum conſtet, de pig.* Bal. *in leg. 1. C. de pig. act. & in cap. 1. in fin. de feudo dato, in vicem, leg. commiſſo.*

(6) *Por ſu jura.* Eſt enim hæc pignoratitia actio bonæ fidei, *ut in §. actionum, inſtit. de actio. & ſic juratur in litem, ut in leg. in actionibus, ff. de in litem jur.* & nota, quòd creditor cui debitum eſt ſolutum, tenetur pignoratitia, ut reſtituat rem, non ſolum quando res ei tradita fuit à debitore: ſed etiam quando res pignorata pervenit ad eum alias, ut notat Bart. *in leg. inquilino, ff. de damno infe.* & Bald. *in rubrica, C. de pig. act.* & ſatis probatur in iſta leg. cum ſupra dixi: *tenudo es el que tiene la coſa a peños, &c.* & qrocedit etiam in pignore prætorio, *ut in leg. is cui, §. quæri poteſt, ff. ut in poſſe. legato*, tenet Bald. *in dict. rubrica*, & Bart. *in dict. leg. inquilino.*

LEX XXII.

Poteſt creditor retinere pignus, quod recipit à debitore pro alio credito, quod ſine pignore eidem mutuavit debitori, donec utrumque creditum ſivi ſolvatur, quod eſt inter contrahentes: & eorum hæredes obſervandum. Si tamen debitor cujus eſt pignus, alteri illud pignoret, vel vendat: poteſt iſte ſecundus creditor petere à primo creditore pignus, ſolvendo ei ſuum creditum, nec poteſt excuſari prætextu alterius debiti, quod ſibi debetur. Hoc dicit.

(1) *Sobre peños.* Etiam ſi ſit pignus prætorium, vel judiciale procedit iſta leg. ſecundum gloſ. *in leg. 1. in gloſ. fin. C. etiam ob chirographa. pecun. pign. reti. poſ.*

debda, reſcibiendo del marauedis (2) con carta (3) ſin peño, maguer pague la vna debda, ſi el otro non le quiſiere tornar los peños, faſta quel pague la otra debda que le deuia con carta, bien lo podria retener; (4) como quier que aquel peño non le fueſſe obligado ſeñaladamente, por la debda que deſpues le demanda. E eſto, dezimos, que deue ſer guardado tan ſolamente, a aquellos que fazen el debdo, e a ſus herederos. Ca ſi acaeſcieſſe, que aquel cuyo es el peño, lo empeñaſſe, o lo vendieſſe a otro, ſeyendo tenedor del peño aquel a quien fue obligado primeramente; ſi

(2) *Recibiendo del marauedis.* Idem ſi ex alia cauſa ſit debitum, dum tamen debitum ſit exigibile, ut voluit gloſ. & docto. *in dict. leg. 1. C. etiam ob chirographa, pecuniam* de qua iſta ſumpta eſt, licèt ſi debeatur ſpecies, Salic. ibi dubitet.

(3) *Con carta.* Idem dic ſi debitum ſit ſine chirographo, ut dicit gloſſ. *in rubrica, C. etiam ob chirogra. pec.* quæ hoc dictum ſumpſit à dictis Azon. *C. eod. in ſumma*, & approbatur communiter per doct. ibi cum eadem ſit actio, & ponitur hoc cauſa exempli.

(4) *Retener.* Non tamen poterit pro tali debito vendere pignus, *gloſſ. fin. in dict. leg. 1.* & approbatur communiter. Si tamen creditor vendat pignus pro debito ſub pignore, poterit reſiduum in iſto debito computare, *ut in leg. 1. & 2. ff. de compenſa.* Cynus & doct. *in dict. leg 1.* & quod habetur in iſta leg. procedit, etiam ſi creditor accepit unum pignus valde idoneum pro uno debito, & pro alio accepit pignus minus idoneum, nam & pro utroque debito, poterit retinere pignus magis idoneum, ſecundum Jac. de Aret. Alber. & Salic. ibidem. Procedit etiam iſta lex in tacita hypotheca, ſecundum Alber. *ibidem colum. 2.* cum ſit eadem ratio, adde Bart. *in leg. ſolutam, §. ſolutum, ff. de pig. act.* procedit etiam ſecundum eundem Alber. ibidem & ſi creditor fecerit remiſsionem debiti, quod erat ſub pignore, quia per hoc non videtur renunciaſſe huic juri retentionis, procedit etiam ſecundum eundem, & ſi quis commodavit pignus alicui: ut pignori daret pro decem, nam & poterit retineri per creditorem pro alio debito, ſine pignore ſibi devito à debitore, quia tacite videtur commodans conſentire retentioni, ſicut conſentit obligationi, *argum.* L. *ſi quis pro eo. §. ſi numerus, ff. de fidejuſſo. & leg. 2. ff. ad municipa.* Item procedit ſive tale debitum ſit ante dationem pignoris, vel poſt, ſecundum eundem Alber. ibi poſt Vbe. de Bobio. ſimiliter procedit pro debito hæredis, cum eadem perſona cenſeatur cum defuncto. facit *L. ſi non ſortem, §. ſi filius famil. ff. de conditio. indeb.* ſecundum eundem Alber. & Vbe. & ſatis probatur in iſta leg. inferius, ibi: *e a ſus herederos*, procedit etiam, & ſi creditor ſit jam condemnatus à judice, ut pignus reſtituat, quia debitum fuit ſolutum, quia judex in condemnatione hoc beneficium non abſtulit, neque auferre potuiſſet, *argum. leg. adulter, cum ſimi. C. de adul.* Si tamen ante ſententiam de iſta retentione fuiſſet opoſitum, & ea non obſtante condemnatus fuit ad reſtitutionem, tunc vel non poſſet retentione, *ut in leg. ſive autem, §. fin. cum ſimil. ff. de negot. geſt.* tenet idem Alber. poſt Vbe. licèt huic dicta contrariari videtur, quod notat Bald. *in leg. per hanc, colum. 4. verſ. dubitari poceſt, C. de tempo. appe.* vide ibi per eum, nam ejus dictum non credo eſſe verum, quia etiam ſi creditor recipiat ſolutionem debiti ſub pignore, poteſt adhuc uti, & opponere de retentione, ut hic probatur, & volunt Doctor. *in dict. leg. 1.* Cujus contrarium præſuponit Bald. pro fundamento dicti ſui. Limita nunc iſtam L. ut procedat in pignore rei corporalis, illa enim vere poſsidetur, ſecus eſſet in nomine obligato, vel alio jure in corporali, cum iſta non vere, ſed quaſi poſsideantur. Alber. ibidem *col. 2.* qui refert Vber. quod etiam in iſtis habeat locum iſta lex *& dict. leg. 1.* quia & in his habet creditor utilem hypothecariam, *ut in leg. nomen, C. quæ res pig. oblig. poſ.* Alber. ibi refert alios tenere contrarium, quia iſta vere non poſsidentur, *ff. de acqui. rerum domi. leg. ſervus, §. incorporalia*, & iſtud videtur tutius, quia cum iſta lex aliquid ſtatuat contra jus commune, non videtur poſſe extendi ad impropria, *leg. jus ſingulare, & leg. quod vero, ff. de legi.* Secunda limita iſtam legem, ſi creditor conceſſit pignus debitori precario, nam ſi creditor volens revocare precarium, debitor offerat debitum, liberatur pignus, *leg. ſi à debitore, ff. de precario*, & tenet Albericus poſt Dinum, ubi ſupra. Tertio limita, ſi creditor cadat à pignore, quia non poteſt petere, ut utatur retentione cum iſtæ leges retentionem non petitionem inducant, ita videtur velle, gloſſ. *in dict. leg. 1. in verbo, perſecutionem*, & tenet idem Alber. poſt Vber. Angel. tamen ibi tenet contrarium, & intelligit gloſ. procedere, quando creditor non cecidit à pignore, & ſic quando creditor nunquam pignoti incumbit, ſed ſi incumberet pignori, & reſtituit pignus debitori, & non retinuit illud pro pecunir chirographaria, per conditionem incerti repetet factum reſtitutionis, eoque reſtituit plus debito cum retinere poſsit, & non retinuit: & hoc modo recuperabit poſſeſsionem pignoris, & incumbet ei pro debito ſimplici, & refert hoc tenere Jocob. Butri. & bene *ut in leg. qui exceptionem, §. ſi pars domus, ff. de condit. inde. & leg. ſed & ſi me putem, §. cum inter eod. titul.* & econverſo ſecundum eum, ſi debitor incumbens ſuæ rei pignoratæ diſſoluto pignore, reddidit rem conditori pro pecunia chirographaria, repetet factum traditionis indebite factæ, per conditionem prædictam, & idem tener ibi Bald. ſi lectura illa Bald. & non Ang. eſt mihi plus placet opinio. Vberti & Alber. per tex. *in leg. ſi in area, verſi. ſed & ſi is, ff. de condi. inde. & ad leg. qui exceptionem, §. ſi pars*, reſpondetur, quod ibi hæres tradit dominium, quod erat apud eum rei traditæ, ideo nimirum ſi repetat in caſu illo, ſed in caſu noſtro reſttituit rem alienam, in qua nihil juris niſi retentionem poterat habere ſimiliter *in §. cum inter*, reſtituit fundum liberum ad quod non tenebatur, & ſic poterat condicere: cum rem piguius, quam deberet reddiderit: hic vero non reddidit rem pinguius quam deberet. Item in utraque lege tractatur de jure cohærenti & inhærenti ipſi rei traditæ, hic vero de jure prorſus ab ipſa re ſeparato, vel ſaltem ipſi rei non inhærenti. Quarto limita, quando pater obligaret filium *in caſu leg. 2. C. de patri. qui fili. diſ. & leg. 8. tit. 17. partita 4.* nam ille caſus ſingularis non eſt trahendus ad conſequentiam. Albericus *ubi ſup. col. 2.* Quinto, neque procedet ſecundum eum in caſu *L. fin. C. de capti. & poſtli. rever.* quia ſimiliter eſt caſus ſpecialis, neque in caſu *L. Julianus, §. offerri, ff. de actio. empt.* Item non procedet, ſecundum Alber. & Ube. ibidem in tutore obligante rem pupilli, ſi pupillus petat ſuper hoc in integrum reſtitutionem, quod ego concederem, quando minor fuit læſus in obligatione pignoris, nam ſi in hoc non fuit læſus cum retentio pro alio debito veniat in conſequentiam, non eſt ad quid poſsis reſtitui. *L. fin. C. de in integ. reſti.* Item limita, ſi expreſſe fuit conventum, quod non poſſet retineri pro tali debito, ſecundum eundem, & alios *in dic. leg. 1.* & an contra fidejuſſorem ſolventem, & petentem ceſsionem pignoris creditor utatur remedio hujus leg. vide gloſſ. & Doctores *in leg. 2. C. de fidejuſſo.* Item non procederet, ſi aliquis ex ceſsione alterius acquireret ſibi jus pignoris, & velit retinere pro alio debito, ſecundum Cinum, & Salicet. ibidem: licet Albericus dubitet, & adde Bald. *in leg. conſentaneum, C. quomodo, & quando judex, colum. 5.* ubi tenet, quod beneficium hujus leg. non poteſt cedi, limita etiam, quia in pœnis non procederet iſta lex odio pœnarum, ſecundum Bald. *in leg. pignoribus, C. de uſur.* neque etiam procederet, ubi quis ob unam cauſam ſe obligaret ad carceres, nam non poterit ob aliam cauſam detineri, pro qua captus non eſt, ſecundum Joan. de Plate. *in leg. nemo carcerem, colum. 7. C. de exacto. tribu. lib. 10.*

ſi eſte a quien fue empeñado, o vendido, la ſegunda vez, dixeſſe al primero: Dadme el peño (5) que vos empeño fulan, e reſcebid de mi lo que aueys ſobre el; que a mi lo ha empeñado, o vendido: en tal caſo como eſte tenudo es, de reſcebir ſu debda que auia ſobrel peño, e de entregar al otro la coſa que era empeñada: e non ſe puede eſcuſar que lo non faga, maguer diga, que aquel que gelo empeño, le auia a dar otro debdo por carta, aſsi como ſobredicho es.

LEY XXIII.

Por que razones los bienes de alguno ſon obligados por peños, maguer ſeñaladamente non ſea dicho.

Ley 2. tit.16. lib. 5. Recop. POr palabra ſe obligan las coſas a otro a peños, aſsi como de ſuſo diximos, e aun calladamente por fecho. E eſto ſeria, como ſi alguna muger por ſi, o por otro, o por ella, prometieſſe de dar dote a aquel con quien caſaſſe. Ca eſtonce, todos los bienes della fincarien obligados (1) al marido, e los del otro que las prometieſſe de dar por ella, faſta que la pagaſſe; maguer, quando prometieſſe a dar la dote, non y fueſſe fecha mencion de fincar los bienes obligados, del vno, nin del otro. Otroſi dezimos, que los bienes del marido fincan obligados (2) a la muger, por razon de la dote que reſcibio con ella. E aun dezimos, que los bienes (3) de los Guardadores (4) de los huerfanos que ſon menores de veynte cinco años, fincan todavia obligados a aquellos que los tienen en guarda, deſdel dia que co-

(5) *Dadme el peño.* Ex iſtis verbis clare apparet, quod procedat, quod hic dicitur de emptore, & etiam dicebat gloſſ. & Doct. *in dic. leg.* 1. etiam ſi emptor non poſsideat rem emptam, ſed petat à créditore poſsidente, & ita tenebant ibi Jacobus de Arena, Cynus, & Albericus, licèt Salicetus ibi vult contrarium in quæſtione ſexta.

LEX XXIII.

Contrahitur pignus tacitè, ut ſi quis promittat dotem viro, vel vir uxori ad reſtituendam dotem: idem de bonis tutoris, vel curatoris minorum à die, qua incipit uti adminiſtratione bonorum, donec ſatisfaciat, idem procurantis regis jura ſunt tacitè (licèt nihil conveniant) obligata. Hoc dicit.

(1) *Obligados.* Non tamen in hac tacita hypotheca vir habebit privilegium prælationis adverſus cæteros creditores, ſicut habet mulier: cum hoc non reperiatur jure cautum, ut notat Azo. *C. de rei uxo. actio. in ſumma in fin.* & gloſſ. *in leg. unica, §. ſed ut plenius, C. eod.* ubi & Salicet. per quem vide quid ſi ſecundus maritus ſtipuletur dotem ab hæredibus primi.

(2) *Fincan obligados.* Adde dictum §. *ſed ut plenius, & L. 17. tit. 11. 4. partita*, & vide per Alberic. *in dic. §.* quid de bonis ſoceri, ſi pater, & filius ſimul dotem receperunt, vel ſi ſolus filius accepit in præſentia, & de conſenſu patris: & vult, quòd tunc etiam bona ſoceri ſint obligata, & dicit ita vidiſſe ſervari in practica, & quod tenet Speculator. *tit. de dote poſt divor. reſti. §. final. verſicul. quid ſi filiusfamilias*, & ſentit gloſſ. *in leg. aſsiduis in gloſſ. magna, C. qui potio. in pign. ha.* & procedit, quando eſt filiusfamilias, qui recipit dotem, non ſi eſt emancipatus, *ut in leg. 1. C. de filiofamil. mino. lib.* 10. & tradit idem Speculator. quem vid. *in dic. §. final. colum. 2. verſic. ſed pone filius emancipatus*, unde cum ſecundum jura regni per contractum matrimonii fillus liberatur à poteſtate patris, non tunebitur pater, ſi filius poſt matrimonium recipiat etiam de conſenſu patris, & procedit iſta L. etiam ſi bona ſint minoris gloſſ. & ibi Bald. *in leg. final. C. de legi. tuto.* Bald. *in leg. 1. col. 2. C. de privi. dotis*, & vid. per Bald. novel. *in tract. de dote char. 22. col. 4.* neque contra diſpoſitionem hujus leg. valeret pactum factum tempore, quo maritus recepit dotem, quod ejus bona non ſint ob hoc obligata, ut tradit Bald. *in leg. etiam, C. ad Velleja.* per quem vid. quid ſi pactum ſit juratum, vid. eundem Bald. *in leg. 1. col. 2. C. de privi. dotis*, & per Bald. novel. *in tractat. de dote, fol. 24. col. 2.* & an virtute hujns tacitæ hypothecæ agatur contra debitorem mariti, vid. Bald. *in leg. ſi pro te in fin. C. de dotis promi.* Alberic. & Bald. *in leg. hæredem, C. de here. actio.* & licèt pro ſecuritate dotis aliqua res ſit ſpecialiter hypothecata: nihilominus habet locum iſta tacita in aliis bonis, vid. per Bald. *in leg. ubi adhuc, col. 4. C. de jure dot.* per quem etiam vid. an bona hæredis acceptantis hæreditatem viri ſint etiam uxori obligata, vide *in 5. columna.* & an poſsit agere mulier per hypothecam, vel alias, contra pannos, vel merces, quas maritus mercator vendidit, vide per eundem Bald. ibidem, & per Docto. de Pala. Rube. *in repe. capit. per veſtras, ſuper tex. colum.* 138. nota etiam, quod propter acceſsiones dotis bona mariti ſunt hypothecata, vide per Bald. *in authen. ei qui jurat. C. de bo. aucto. judi. poſsi. colum.* 15. & à quo tempore incipiat iſta hypotheca, an à tempore promiſsionis, & contracti matrimonii, vel à tempore ſolutionis, vide per Bald. *in leg. aſsiduis, C. qui potio. in pigno. habean.* & per Bald. novel. *in tracta. de dote, charta. 51. colum. 2. & charta. 34. & 45. col. 1.* Et nota, quod ſi extraneus dotans paciſcatur ſibi dotem reſtitui, tunc non habebit hanc tacitam hypothecam, quæ datur pro dote, *ut in §. fuerat inſt. de actio.* & tenet Bald. *in leg. avia, col. 2. C. de jure dot.* & Salicet. *in dic. §. ſed ut plenius*, & an in donatione propter nuptias locum habeat tacita hypotheca? Vide per Bald. & ejus additio. *in leg. 2. C. de bonis quæ libe.* & gloſſ. *in leg. ubi adhuc in parte ſuppoſitas, C. de jure dot.* quæ dicit, quod ſic, & etiam Albericus *in dicta leg. unica, col. 3. C. de rei uxo. actio.* gloſſ. *in leg. aſsiduis ad finem, in verbo ſuo tempore, C. qui potio. in pign. ha.* ubi gloſſ. dicit, quod licet habeat tacitam hypothecam, non tamen ita privilegiatam, ut habet dos, & idem dicit gloſſ. *in dic. leg. ubi adhuc.*

(3) *Los bienes.* Tam præſentia, quam futura: cum ſit obligatio generalis, *in final. C. quæ res pigno. ob. poſ.* Albericus *in leg. pro officio, C. de admi. tuto. ad finem*, & idem dic de bonis fidejuſſorum, vel hæredum, *ut in leg. final. tit. 16. 6. part.*

(4) *De los guardadores.* Idem in gerentibus pro tutore, vel curatore, ut notat gloſſ. *in dic. leg. pro officio, C. de admi. tuto.* de qua iſta lex ſumpta eſt, & adde *L. fin. titul. 16. 6. partita*, & cum iſtæ leges loquantur generaliter, procedent etiam in bonis dotalibus matris, vel aviæ tutricis, ut & latè comprobat Socin. *conſil. 126. 1. volum. incip. diligenter puncti narratione conſiderata*, & Decius *conſil. 349. col. fin.* & adde idem eſſe in bonis adminiſtratoris Reipu. ut notat gloſſ. *in leg. fin. C. de bonis debito. civi. lib.* 11. & Joann. de Pla. *in leg. 2. C. de jure Reipu. lib.* 11. unde & bona magiſtratuum erunt obligata pro eorum adminiſtrationibus, ut & tenet Alber. *in dic. leg. pro officio*, & an bona patris, qui adminiſtravit aliqua bona filiæ, relicta pro dote per avum maternum ſint tacite obligata filiæ pro mala adminiſtratione, vide per Bald. novellum *in ſuo tractatu de dote, fol. 47. col. 2. verſic. octavum ſpeciale*, qui tenet, quod non: ex quo in talibus bonis pater non eſt legitimus adminiſtrator: & quia adminiſtravit, ut patet: non ut legitimus adminiſtrator, ſi tamen ſecundum eum pater crederet ſe etiam in his bonis legitimum adminiſtratorem, & ut tales aminiſtret: tunc ejus bona eſſent obligata per id quod dixi in principio hujus gloſſ. Nota etiam, quod bona tutoris, & curatoris dati ad litem, ſunt tacitè obligata minoribus, ut eſt bonus

començaron (5) a vſar del oficio de la guarda, faſta que les den cuenta, e recabdo, de las coſas que touieren dellos. Eſſo miſmo, dezimos, que deue ſer guardado, de los bienes de los omes que reſciben el derecho del Rey. (6)

LEY XXIIII.

Como los biones del padre ſon obligados en peños al fijo, faſta en aquello que le malmetio de lo ſuyo; maguer non fueſſen obligados por palabra.

BIenes han apartados los fijos, que ſon ſuyos (1) propriamente, que los han de parte de ſu madre. (2) E como quier que tales bienes como eſtos deuen ſer en poder del padre, (3) e puede eſquilmar los frutos (4) dellos, con todo eſſo, non los deue enagenar en ninguna manera. (5) E ſi por auentura los enagenaſſe, fincarian porende obligados, e empeñados al fijo (6) los bienes del padre, deſpues de ſu muerte, (7) faſta que reſcebieſſe entrega dellos, de aquello que el padre le ouieſſe enagenado, o malmetido. E ſi por auentura, en los bienes del padre non ſe pudieſſe entregar, porque fueſſen tan pocos, (8) que

nus text. neque alibi ſecundum Bald. ibi expreſsior invenitur *in leg. properandum, §. fin. C. de judi.* & idem Bal. *in leg. 2. C. qui dari tuto. poſ.* bona tamen procuratorum, vel actorum non ſunt tacite hypothecata, *ut in dict. §. final.* & ibi etiam notat Bald. bona etiam fidejuſſorum, & hæredum tutoris ſunt obligata minori: vel ejus hæredi. vid. *L. fin. tit. 16. 6. part.* & quæ ibi dixi. Sed quid de bonis curatoris furioſi, vel prodigi, an ſint tacite hypothecata? Videtur, quod non, per text. *in leg. de creationibus, C. de epiſ. audi.* ubi lex vult, quod talis curator expreſſe obliget bona ſua, & ſic innuit, quod non ſunt tacite obligata, facit etiam *L. & mulieri, §. 1. ff. de curato. furioſ. & L. 2. ff. de eo qui pro tuto. & L. final. §. ſed cum antiquitas, C. de curato. furio.* facit etiam pro hoc iſta lex partitarum, cum dicit: *Guardadores de los huerfanos*, & ſic, quod noluit idem eſſe in aliis curatoribus: ſed in contrarium facit, quia etiam contra curatorem adulti eſt hoc privilegium tacitæ hypothecæ, ut hic, & *in dic. leg. pro officio*, & cum idem privilegium extendatur contra pro tutorem, eadem ratione videtur extendi contra eum, qui ut curator gerit: cum ſit eadem ratio, *argum. L. ſi libellum, C. diver. reſcript.* & in hanc ſententiam inclinat Dinus relatus ibi ab Alberico *in leg. idem privilegium, ff. de privi. credito.* ubi & ſubdit, quod eadem ratione, videtur idem in omnibus aliis, qui per alios reguntur, & gubernantur: cum plenam adminiſtrationem dicantur habere, *ut in leg. inter bonorum, ff. de admi. tuto.* Ad hoc etiam gloſſ. notabilis *in leg. 2. C. de curato. furio.* quod omnia privilegia conceſſa minoribus extenduntur etiam ad furioſos, & mente captos, & ad dictam leg. de creationibus poteſt dici, quod ſit ſpeciale in illa cura, ut ſine expreſſa obligatione bonorum curator non poſsit adminiſtrare, licèt in aliis curis tacita hypotheca ſufficiebat: in illa tamen non ſufficeret. Ita reſpondetur ex mente Bald. *in leg. non aliter, col. 2. ff. de ado.* & iſtam partem velut æquiorem, & juſtiorem ſequor: neque abſtabit iſta. L. qnia cum furioſi æquiparentur minoribus, quod hic ſtatuitur in minoribus, procedit etiam in furioſis, & aliis hujuſmodi. Bona etiam prælati ſunt tacite obligata pro adminiſtratione rerum Eccleſiæ, *ut in cap. illud 12. quæſtione 2. & cap. lator. 2. quæſt. 8.* notat gloſſ. & ibi Abb. *in cap. ex litteris, de pig. no.* Bald. *in leg. ſi quis presbyter. C. de Epiſ. & Cleri. in principio*, bona tamen magiſtratus, qui dedit tutorem pupilli, non ſunt obligata ex quaſi delicto, vel negligentia tex. eſt non alibi ſecundum Bald. *in leg. 1. verſic. privilegium, ff. de magiſ. conve.* & gloſſ. allegat ad hoc illum text. *in leg. ſi tu. & collega. C. de magiſ. conve.* adverte etiam, quod privilegium, quod habet pupillus in actione tutelæ, non traſmittit ad hæredem, etiam ex ſe deſcendentem. Bart. *per text. ibi in leg. non ſolum, §. fin. ff. de ritu nup. & adde L. ex plurimus, & ibi not. ff. de admi. tuto. & L. dabimus, ff. de priv. credito.* & Alberic. *in dic. leg. pro officio in principio*, & an è converſo bona minoris ſint tacite obligata tutori, vel curatori pro alimentis, vel aliis neceſſariis expenſis? Vide per Alberic. *in dic. leg. pro offic.* concludentem, quod non: cum hoc jure non reperiatur expreſſum: ſi tamen debitum ſit liquidum: habebit tutor retentionem bonorum, ſecundum eum.

(5) *Deſde el dia que començaron.* Id eſt ex eo tempore, quo cœperunt eſſe tutores, vel curatores, & ſic approbatur hic prima opinio gloſſ. poſita *in dicta leg. pro officio*, & reprobatur ſecunda opinio ibi poſita in gloſſ. 1. & cui actione perſonali accedat tunc iſta tacita hypotheca? Declarat ibi plene Salicet.

(6) *Reciben el derecho del Rey.* Adde *L. ſemper, §. conductores, ff. de jure immu. & infra eo. L. 25.*

LEX XXIIII.

Licèt pater in bonis filii adventitiis habeat adminiſtrationem, & uſumfructum, ſi tamen ea alienet, remanent poſt ejus obitum ſua bona tacite obligata, quibus non ſufficientibus aget filius contra quemlibet detentorem bonum patris: niſi fuerit patris hæres: quia tunc tenetur, quæ pater fecerit ſervare. Hoc dicit.

(1) *Suyos.* Adde *L. 1. C. de bonis mater. & L. cum oportet, C. de bonis quæ libe. & L. 5. tit. 17. 4. part.*

(2) *De parte de ſu madre.* Vel de extranei liberalitate, vel laboribus ſuis, *ut in dic. leg. 5. tit. 17. 4. part.* Dicitur etiam adventitium id, quod pater promittit filio benemerito, & obligatur pater ex tali promiſsione, vide per Bart. *in leg. ſi tibi decem, §. ſi pactus, ff. de pactis*, & hæreditas proveniens nepoti ex filio emancipato, dicitur adventitia: quoad avum etiam paternum, gloſſ. *in leg. ſi putas, C. de peti. hære.* & quod immediatè advocatur à matre, & tranſit in filios, licet mediante contractu paterno, dicitur etiam adventitium, vid. per Bald. *in leg. 1. col. 2. C. de inoffic. doti.*

(3) *En prder del padre.* Vide *in dic. leg. 5. tit. 17. 4. par.*

(4) *Los frutos.* Vide *in dic. leg. 5.* & quæ ibi dixi.

(5) *En ninguna manera.* Limita niſi alienet propter ſolutionem æris alieni pro ſolutione legatorum, vel quando res ſunt damnoſæ, & oneroſæ hæreditati, *ut in leg. fin. §. ſin autem æs alienum, & in §. ipſum autem filium, C. de bonis quæ libe.* & in caſibus ſic permiſsis, poterit pater vendere res filii, ſine decreto judicis, ſeu alias alienare, licet in tutore requiratur decretum judicis: neque enim abſurdum eſt, ſi patria poteſtas, quæ naturalis eſt, & primitiva plus poſsit, quam tutoris poteſtas, ita tenet Azo. *C. de bonis quæ libe. in ſumma, col. fin. verſic. & pro conſervatione.*

(6) *Empeñados al fijo.* Ut rem à patre alienatam, vel ejus pretium conſequatur, ut notat Azo. *C. de bonis quæ libe. in ſumma*, & gloſſ. 1. *in leg. cum oportet, §. non autem, eo. titul.* & nota, quod in caſu illicitæ alienationis, bona patris ſunt obligata, etiam à principio gerendæ adminiſtrationis, & ſic ſi pater antea quam alienaret bona adventitia filii contraxit debita, cum hypotheca, filius erit potior, & præferetur creditoribus: ita declarant Bal. & Paul. *per text. ibi in leg. cum oportet, §. fin. C. de bonis quæ libe.*

(7) *Deſpues de ſu muerte.* Non intelligas hypothecam iſtam naſci poſt mortem: quia naſcitur à principio, ut dixi in gloſſ. præcedenti, & habetur *in dicta leg. cum oportet, §. final.* ſed quoad ejus exercitium datur poſt mortem patris: quia antea filius erat impeditus agere, unde idem eſſet ſi filius per emancipationem, vel alias liberaretur à patris poteſtate.

(8) *Tan pocos.* Licet ergo aliqua remaneant bona patris, ſi non ſufficiant, poterit agi actione reali.

que non complieſſen, o que los ouieſſe el padre embargados, o malparados en alguna manera; entonce (9) pueden demandar ſus bienes a quien quier que los fallen, e deuenlos cobrar. E eſto ſe entiende, quando non quiſieren heredar, nin auer parte en los bienes del padre. Ca ſi quiſieſſen heredar en ellos, entonce (10) non podrian demandar los ſus bienes proprios, a aquellos a quien

(9) *Entonce.* Sentit iſta lex, quod ſi eſſent bona patris, ex quibus ſolvi poſſet filio pretium rei ſuæ, quam pater alienavit, quod non poſsit agere actione reali contra eos, qui à patre titulo emptionis, ſeu alio habuerunt, quod videtur durum, & contra *leg. primam, C. de bonis mater. & L. fin. §. ipſum autem filium, C. de bonis quæ liber.* unde videtur dicendum, quod hæc lex non corrigat jura antiqua, neque velit filio (cujus res eſt illicite alienata per patrem) tollere rei vendicationem contra poſſeſſores: imò quod iſta lex debeat intelligi, & limitari, quando filius elegerit viam agendi ad pretium rei ſuæ, ut ſic agat contra hæredes patris, & etiam hypothecaria, contra poſſeſſores bonorum patris. Si tamen filius hanc viam nolit eligere: ſed vellet agere actione reali contra poſſeſſores bonorum ſuorum, quæ pater alienavit: quod nihilominus poſsit, dato quod ex bonis patris poſſet conſequi pretium rerum alienatarum, vel dic: quod in caſibus in quibus pater poteſt alienare, ut dixi ſuperius, valet alienatio, & tuti erunt tunc poſſeſſores, ſi tamen pater non convertit pretium in commodum filii, tunc prius debet agere filius contra bona patris: & ſi iſta non ſufficiant, tunc agere poſſet contra poſſeſſores bonorum; & quod ita intelligatur iſta lex, ſed huic poſitioni obſtat, quia lex iſta, ut patet ex ejus verbis, loquitur in caſu, in quo non fuit licita alienatio. Item quia tali caſu non videtur agi poſſe actione reali contra poſſeſſores bonorum, ex eo quod pretium per patrem non fuit converſum in utilitatem filii: hoc enim non dabet eſſe periculo, neque damno emptorum, qui in caſu licito emerunt, *argum. leg. fin. ff. de exercito, & leg. ſicut, §. illud videamus, ff. quibus mo. pignus vel hypo. ſol.* & ex notatis per Bart. *in leg. alio, colum. fin. verſic. quæro quid ſi dicitur, ff. de ali. & ciba. lega.* & ejus etiam, quod notat Bart *in authen. hoc jus porrectum, verſi. quæro dicitur hic, C. de ſacro ſanct. Eccleſ.* Licèt in contrarium facit, quod notat Alber. *in leg. fin. §. & ſi præfatam, C. de jure deli.* ubi dicit, quod ſi hæres, qui vendidit res hereditarias pro ſolvendis legatis, vel debitis prætium in uſus ſuos convertit, quod non erunt tuti emptores per tex. *ibi in verſi. ſi vero ibi quarum pretia*, &c. Et idem ibi per Bald. poſt Oldral, *colum. fin.* quem vide, & videas bonum tex. & ibi Alber. & Bald. *in leg. magis puto, §. non paſſim, verſi. ne tamen, ff. de rebus eo.* quæ conferunt ad licentias regias, quæ dantur ad alienandum bona majoriæ cum ſubregatione aliorum bonorum, vel poteſt dici, quod iſta lex intelligatur, quando res alienatæ per patrem conſiſtebant in pondere numero, vel menſura: ita quod in ſuo genere reſpiciebant functionem, ut tunc patre exiſtente ſolvendo non poſsit filius agere adverſus emptores, & poſſeſſores talium rerum à patre alienatarum: ſi vero res alienatæ ſint tales quæ in ſuo genere non recipiant functionem: tunc quia ſequeretur abſurditas, & inconveniens, quod unum pro alio contra voluntatem filii, cujus res erant, ſolveretur, filius poſſet agere actione reali contra poſſeſſores bonorum, nulla facta diſcutione in bonis patris, & comprobatur iſte intellectus, ſeu iſtud dictum, ex notatis per Ange. *authen. de reſtit. in verſ. ex illo ſuppleri, colla. 8.* cujus verba, quia non ita ad manus habebis librum illum Angeli, hic inſerui quæ ſunt talia, nota diligenter iſtum tex. quod ille, qui rogatus eſt de reſtituendo, quidquid ex hæreditate ſuperit, quod ſi alienat tres partes, & aliquid tangit de quarta, vel etiam alienat totam quartam, quod ita demum fideicommiſſarius poteſt agere contra poſſeſſores illius quartæ, ſi rogatus de reſtituendo non habet de patrimonio ſuo tantum, quod fideicommiſſario ex patrimonio hæredis ſatisfieri poſsit, & iſte tex. videtur ſingulariter limitare, *leg. fin. §. ſed quia, C. communia delega.* quæ dicit: quod res quæ ſubiacent reſtitutioni ex voluntate defuncti, in conditionis eventum: ſi alienantur per hæredam, poſſunt vendicari exiſtente conditione per fideicommiſſarium: nam illud eſt verum, quando rogatus de reſtituendo non habet de patrimonio ſuo tantum, quod ſatisfacere poſsit fideicommiſſario pro his quæ alienavit: per hanc literam, quod han ſit verum cogitabis: quia videtur debere dici contrarium, ſive habebat, ſive non ratio, quia ſi diceremus, quod poſſet hæres ſatisfacere de ſuo patrimonio, jam poſſet fideicommiſſario, qui eſt creditor ſolvi aliud pro alio, cum fideicómiſſario debeatur ſpecies per teſtarorem relicta in conditionis eventum, & ſecundum hoc poſſet hæres dare aliam ſpeciem in recompenſationem illius, vel æſtimationem, quod videtur abſurdum, *ut in leg. 2. ff. ſi cer. pe. & ad iſtum §.* poſſet reſponderi, quod res alienatæ per hæredem conſiſtebant in pondere, vel menſura: ita quod in ſuo genere recipiebant functionem, & ideo devenitur ad determinationem iſtius §. ſed ubi non recipiunt functionem in ſuo genere, tunc non ſequitur abſurditas prædicta, & fideicommiſſarius res alienatas vendicare poterit, etiam ſi hæres habeat, unde ſatifacere poſsit hæc Angelus, vel dic, quod quando pater recepit res matris dotales æſtimatas procedat, quod in iſta leg. dicitur, quod non admittatur filius ad res vendicandas, ſi alienatæ fuerunt per patrem: niſi in ſubſidium patre non exiſtente ſolvendo, *ut in leg. in rebus, in principio*, & ibi gloſſ. *in verbo eſtimata, C. de jure dot.* & quod in iſto caſu procedat, quod hic dicitur. Secus tamen eſſet quando res dotalis non fuit æſtimata, & ut reducatur iſta lex ad jura communia, ita quod non corrigantur, & ut evitetur abſurditas tenendi videntur iſti primus, & tertius & quartus intelectus: licèt videantur aliquatenus divinatorii, & iſta lex facit ad quæſtionem, quod ſi pater ex pecunia fiiliorum primæ uxoris emit prædia, de quibus poſtea fecit majoratum in filium ſecundæ uxoris, quod tenebit majoria, & tantum debebitur filiis primi matrimonii pecunia, ad quod etiam facit, quod notat Bald *in §. pe. colum. 4. de his qui feu. dare poſ.* & ibi nota, quod in feudis non refert cujus pecunia, &c. vide ibi. Et an in caſibus in quibus pater exiſtente ſolvendo non poſsit agi, contra poſſeſſores bonorum requiratur, quod filius faciat fieri exeuſsionem in bonis patris, antequam agat contra poſſeſſores rerum alienatarum? Vid. quod in ſimili dicit Paul. de Caſt. *in leg. fin. in principio, ff. de eo*, per quem factum erit ſuper tex. in verbo ſolvendo non fuerit. vbi dicit, quod ubi à lege non datur forma contra quem ex his prius teneatur agere, quod tunc ſufficiat agenti ſcire illum non eſſe ſolvendo narrando id in libelo, & fidem facere, quod ille non eſt ſolvendo, & ſufficiet.

(10) *Entonce.* Adde *leg. cum à matre, cum gloſſ. ibi, C. de rei vind.* & quid ſi filii faciant inventarium? Vid. gloſſ. *in leg. fin. §. in computatione, C. de jure deli.* & ibi eleganter per Alber. Bald & Alex. & intellige iſtam L. & ſimiles, quando factum patris defuncti eſſet obligatorium, ex quo contra defunctum peſſet competere actio, vel exceptio, nam alias poſſet hæres contravenire, ut dicit gloſ. notabilis, & ibi Bart. *in leg. Lucius, ff. ſolu. ma.* & quid ſi pater alienaret bona ſubjeſta reſtitutioni, veluti bona majoriæ, vel feudalia, an filius hæres patris poſsit contravenire, & illa petere? Ang. *in leg. filius familias, §. cum pater, ff. de lega. 1.* dicit, quod res ſubjacens reſtitutioni, ex eo quod eſt alienari prohibita, ſi alienetur contra prohibitionem teſtatoris, non poterit revocari per hæredem, quod tamen limitat, & intelligit, niſi hæres fuerit inſtitutus ſolum in ſua legitima, quia tunc ſe-

quien los ouieſſe el padre enagenado, ſegund que es dicho: porque todos los pleytos derechos (11) que el padre ouieſſe fechos, ſerian tenudos de guardar, e de non venir contra ellos, deſpues que fueſſen herederos.

LEY XXV.

Como, la coſa comprada de los bienes del huerfano, deue ſer obligada a el; e los bienes de aquellos que han a dar pecho, o renta al Rey, ſon obligados a ella.

Vid. Leg 30 eius tit.

COmprada ſeyendo alguna coſa de los bienes de algund huerfano menor de catorze años, aquella coſa ſiempre finca obligada (1) al huerfano, faſta que cobre aquel precio, por que la compro. Otroſi dezimos, que ſi alguno fuere tenudo de dar algund tributo (2) al Rey, que todos ſus bienes deſte fincan obligados al Rey, (3) faſta que paguen aquel tributo. Eſſo miſmo dezimos, que todos los bienes de aquellos que cogen los pechos del Rey, o que fazen algunos pleytos (4) de arrendamientos con el, o de otra manera qualquier, para recabdar ſus derechos, como de ſuſo diximos, (5) le fincan obligados, (6) faſta que cumplan aquel pleyto que puſieron con el.

Concordat L. 4. in fin. tit. 16. part. 6.

Partida V. Ee

ſecundum eum revocat rem alienatam, cum debeat habere legitimam ſine omni gravamine, *L. quoniam prioribus, C. de inoffi. teſt. conjuncta, dict. leg. cum à matre*, de quo tamen ultimo dic, ut plenius per gloſſ. *in dict. leg. cum à matre*, & Alber. & Alex. *in dict. §. in computatione*, & contra id quod primo loco dicit Ang. facit *leg. 1. & 2. C. ſi quid infrau. patro. per quas LL.* Bart. *in leg. 2. C. de inoffi. dona.* dicit, quod quando hæres non habet à defuncto illud, quod neceſſe ſibi habet relinquere, poteſt tunc venire contra factum defuncti, facit etiam gloſ. notabilis, *in cap. 1. §. hoc quoque, ſuper verbo inveſtire. de ſucceſsio. feudi*, quod in feudo paterno, quod filius non habet à patre: ſed à genitoribus, non tenetur ſtare facto defuncti, cujus hæres eſt, & ibi videas per Andr. de Iſer. *& in cap. 1. ad fin. qui ſucceſſo. tenean. & in cap. 1. an agnatus, vel filius*, & vide etiam quæ tradit Jaſon. *in conſi. 56. 3. volum.* Sed nihilominus tenendum videtur, quod filius qui adivit hæreditatem patris, non poſsit revocare rem à patre alienatam de bonis feudalibus, vel majoriæ, vel alias reſtitutioni ſubjectis, relevabitur tamen conficiendo inventarium, ut non obligetur ultra vires hæreditarias ad ſtandum facto defuncti, *ut in dict. §. in computatione*, & tenet Bald. *in leg. qui ſe patris, colum. 6. C. unde libe.* Si vero non fecit inventarium, excludetur filius hæres univerſalis in totum, ac ſi pater vendidiſſet fundum filii non prohibitum alienari à Principe, vel teſtatore: neque alias ſubjectum reſtitutioni, ſecundum Bald. ibidem *in principio, colum. 7.* Si vero filius eſſet gro parte hæres, pro ea parte repellitur à vendicando, *ut in dict. leg. cum à matre*, non tenebitur tamen ſi fecit inventarium ultra vires hæreditarias, ut plene declarant Bald. & alii *in dict. §. in computatione*, vide ibi per eos, & adde ad prædicta Decium *conſilium 185. col. 3. verſic. ad abundantem tamen cautelam*, & poteris in iſta materia inducere bonum text. cum gloſſ. ibi *in leg. ſi patronus, in princ. ff. ſi quid in frau. patro.* quod pro parte hæres ſi non fecit inventarium, reppellatur etiam pro ea parte, qua non eſt hæres: ſed tutius eſt dicere, quod tunc à vendicando tantum repellatur pro parte, & ſi facto inventario hæreditas in nullo ſit lolvendo, in nullo excludetur à vendicando, & tenendum eſt menti, unum quod pulchre dicit Alber. *in dict. §. in computatione, colum. penul. verſi. ſi autem emptor*, quod ſi intereſt filii habere fundum venditum à patre, propter intereſſe affectionis, ut quia fuit pignoratorum, *ut in leg. ſi in emptionem. ff. de mino.* quod tunc facto inventario, non debet repelli filius hæres à vendicando: quia non debet ſentire damnum propter inventarium: ſed tenebitur emptori de evictione, licèt habeat ſolum debitum bonorum ſubſidium, vel minus: ſed non tenebitur ultra vires hæreditarias. Tenendum eſt ſemper menti hoc dictum, propter auctoritatem Alber. & quia multotiens veniet in prctica in bonis antiquæ majoræ ad quæ habetur affectio, forte tamen in practica non poſſet obtineri. Quid autem ſi pater non alienavit, ſed conſentit alienati? Vid. Bald. *in §. hoc quoque, colum. fin. de ſucce. feu. & ff. de regu. jur. Leg. aliud.*

(11) *Pleytos derechos.* Adde *leg. quæ à patre, C. de reſt. mili. & leg. venditrici, C. de rebus alie. non alie. & leg. ſi ab eo, C. de libe. cauſa*, & quando ſucceſſor teneatur ſtare facto prædeceſſoris, vide per Albericum *in leg. dig. vox, C. de legi.*

LEX XXV.

Res ex pecunia pupilli, comparata eſt ei tacite, donec pecunia ſibi ſolvatur obligata: idem de bonis tributarii, ſeu collectoris, aut arendatoris jurium Regis: bona tamen dotalia, aut propria uxoris ejus non ſunt ob hoc obligata Regi. Hoc dicit.

(1) *Finca obligada.* Adde *leg. idemque, ff. qui potio. pig. ha. & gloſ. in leg. quamvis, C. de pig. & leg. 3. in princ. ff. de rebus eorum*, ubi quod, & hoc procedit etiam, ſi ex pecunia unius pupilli ematur pro altero pupillo, & adde quæ dixi *in leg. 49. titul. 5. eadem partita.*

(2) *Tributo.* Adde *leg. 1. C. ſi propter publi. penſita, & leg. 1. C. in quibus cauſis pignus, vel hipo. taci. contrahi.* & approbatur hic opinio Jacob. Rave. dicentis omnia bona, & non tantum prædium tributarium eſſe obligata, & reprobatur opinio Petri intelligentis de ſolo prædio tributario, prout refert Albericus *in dict. leg. 1.* & adverte, quia Alber. *in leg. 2.* ejuſdem tituli videtur intelligere hoc, quando tributa debentur ratione rei: ſecus dicit de collectis, & oneribus, quæ imponuntur perſonæ pro rebus. Sed cum iſta lex partitarum in diſtincte loquatur, videtur, indiſtincte intelligenda, qualitercunque tributum debeatur regi, & facit pro hoc, quia ut dicit Joan de Pla. *in leg. 1. C. de anno. & tribu. in rubrica.* Tributum dictum eſt, quod antea per ſingulas tribus exigebatur, ſicut nunc per ſingula territoria, & antiqui ſumptus, quos dabant populi tributum nominaverunt, pro dicto tamen Alberici facit, quod notat gloſſ. *in leg. 1. §. 1. in verbo pendant, ff. de publica. & vecti.* quæ aſignans differientiam inter vectigal, & tributum, dicit: quod tributum præſtetur ratione ſoli proprii à poſsidentibus: & dicitur etiam cenſus, & quod quotiens lex tractat de tributis, ponit de poſſeſsionibus, & poſsidentibus, qui coguntur ea præſtare, quam gloſ. dicit valde notabilem Bald. *in cap. 1. in fin. de mili. vaſa. qui contu. eſt.* & iſtud idem, quod Albe. voluit *in dict. leg. 1.* cum exponit, cenſentur, id eſt, cenſum, hoc eſt tributum preſtant. Sed tenendum videtur, quod dixi: cum iſtud nomen (tributum) ſit generale ad omnia tributa, *ut in cap. 2. de cenſi. & in cap. magnum 11. quæſt. 1.* & an fiſcus propter tributa præferatur cuicunque creditori, vid. gloſſ. & Bald. *in dict. leg. 1. C. ſi propter pu. penſita.*

(3) *Obligados al Rey.* Idem dic de decimis reſpectu Eccleſiæ, cui debentur ſecundum Alber. poſt Jaco. de Rave. *in leg. 1. C. in quibus caſi. pig. vel hy. taci. con.* qui allegat gloſſ. *in cap. ſi quis laicus, 16. quæſt. 1.* quæ non loquitur de omnibus bonis Abb. etiam *in cap. tua nobis, col. 2. in gloſſ. 1.* de deci. tantum intelligit, quod poſſeſsio ſit obligata pro decimis.

(4) *Algunos pleytos.* Adde *leg. 2. C. de priui. fiſci. & leg. 2. C. in quib. caſi. pig. taci. con.*

(5) *Diximos.* Supra *eod. leg. 23. in fin.*

(6) *Obligados.* In delictis tamen fiſcus non habent tacitam hypothecam, niſi lata ſententia, vel niſi delinquatur circa rdminiſtrationem fiſcalem, ſecundum Bart. & ibi

Ley 9. tit. 3. lib. 5. Recop.

el. Pero los bienes de la muger (7) del que tal pleyto fizieſſe, aſsi como ſu dote, o los bienes que fueſſen della propriamente, non ſe entiende que fincan obligados por tal razon.

L E Y XXVI.

Quando los bienes de la madre ſon obligados a los fijos; e los del teſtador, a los que han de recebir las mandas; e la caſa, o Naue, o otra coſa, por lo que ſe gaſto en repararla.

MArido (1) de alguna muger finando, ſi caſaſſe (2) ella deſpues con otro, las arras, e las donaciones, (3) que el marido finado le ouieſſe dado, en ſaluo fincan a ſus fijos (4) del primer marido; e deuenlas cobrar, e auer, deſpues de la muerte de ſu madre: e para ſer ſeguros deſto lo fijos, fincanles porende obligados, e empeñados (5) calladamente, todos los bienes de la Madre. Eſſo miſmo dezimos que ſeria, ſi murieſſe el marido de alguna muger, de quien ouieſſe fijos, e teniendo ella en guarda a ellos, e a ſus bienes, ſe caſaſſe otra vez; que fincan en-

Ley 3. tit. 2. Ley 1. tit. 4. Ley 4. tit. 1. lib. 5. Recop.

ibi Joan. de Pla. *in fin. leg. 1. C. de pœnis fiſca. credito. præfe. lib.* 10. Bart. *in leg. aufertur*, §. *fiſcus*, *ff. de jure fiſci. & in leg. poſt contractum*, *ff. de dona. moderni*, *in leg. reſcriptum*, *in princ. ff. de pactis*, ubi late per Alex. & an bona contrahentis cum Eccleſia ſint ei tacite hypothecata. vide Alber., quod non *in dict. leg. 2. C. in quibus caſ. pig. vel hypotaci. con.* dicens nullibi hoc eſſe expreſſum, quod bene facit ad ea, quæ dixi *in leg. 19. tit. 8. ſupra ead. partita*, idem tenet Bald. *in leg. fin. col. 3. C. de ſacro. Eccle.* dicens, quod hoc fallit in caſu, §. *ſcire in authe. de non alie. aut permu. colla.* 2. ſcilicet, quando emphyteota Eccleſiæ prædium emphytheoticum deterioravit.

(7) *Los bienes de la muger.* Hoc etiam de jure communi, etiam in cauſa primipilari erat ſtatutum, *ut leg. 1. C. de privi. fiſci.* excepta dote mulieris, quæ propter administrationem primipilarem erat obligata, *ut in leg. ſane notum, C. in quibus caſi. pig. vel hypo. taci. con.* & etiam bona filiorum, *ut in leg. fin. C. de primipilo. lib. 12.* & dicitur primipilarius, qui primum vexillum in Acie portat, ut dicit Joan. de Pla. *in rubrica, C. de primipillo. lib. 12.* & ita etiam declaratur *in leg. 16. tit. 9. 2. part.* ubi ille hodie dicitur Alferez, & rationem, quare iſto caſu dos uxoris, & bona filiorum ſunt obligata, vid. per Abb. *in cap. ex parte de conſue.* ubi dicit, quod primipilarii dicuntur, qui deferebant primipila, id eſt prima tela in bello: propter magnum periculum, quod in eis vertebatur, cum erant primi in libello, fuit inducta iſta ſpecialitas, ut ſic condemnati (eo quod prave ſe geſſerunt in officio) non habeant unde ſolvant, poſsit manus extendi ad dotem uxoris, & bona filiorum, & quod ſecundum Nico. de Matare fuit ſtatutum, ne propter gemitus uxoris, & filiorum male gereret officium, ex quo infert ibi Abb. ad validitatem ſtatutorum Florentiæ, ut bona uxorum, & etiam filiorum, & ipſi filii poſſent capi, quando patres fallunt, quod vulgo dicimus *alçarſe*, vid. ibi per eum.

L E X XXVI.

Mulier ſecundo nubens reſtituet filiis prioris mariti arras, & donationes, quas ei prior maritus dedit, ad quod ſunt ejus bona tacitè obligata pignori: & ſi filii, & eorum bona erant ſub tutela ejus, etiam bona ſecundi viri ſunt eis tacitè obligata. Item bona teſtatoris ſunt legatariis obligata. Item, & domus, navis, & alia res refacta, vel facta de creditoris pecunia ſunt mutuanti obligata. Hoc dicit.

(1) *Marido.* Idem quod hic diſponitur erga bona mulieris obligata, habet locum in bonis viri, ſi uxor prædecedat, *ut in leg. ſi quis prioris*, §. *in illo*, *C. de ſecund. nup.*

(2) *Si caſaſſe.* Si vero non tranſeat ad ſecunda vota, non habet locum iſta lex, *ut in leg. generaliter*, §. *final. C. de ſecund. nupt. & in leg. hac edictali*, §. *final. ad fin.* vide tamen, quod habetur *in leg. 1. tit. 2. lib. 3. fori LL. & L. 51. in ordi. Taurinis.*

(3) *Las arras, e las donaciones.* Adde *L. hac edictali*, §. *illud ver. omnibus*, *C. de ſecund. nup.* & idem dic generaliter de omnibus, quæ titulo lucrativo, ſive in vita, ſive in morte à marito conſequuta eſt, *ut in leg. fœminæ, in princ. C. de ſecun. nup. & in leg. cum aliis*, *& L. generaliter*, *eod. tit.* & quid in his quæ lucratur vir, vel uxor ex forma ſtatuti municipalis? Dic idem eſſe ſecundum Bald. *in authent. uxore*, *C. de ſecun. nup. & in authen. ex teſtamento*, *col. fin. ver. ſed ſtatim*, *eo. tit.* Idem tamen Bal. tenet contrarium *in leg. fin. in fin. C. de bonis mater. per illum text.* dicens, quod non conſequitur hoc vir ab uxore, vel uxor à viro: ſed ex legis providentia, vide additio. Bal. *in dic. authen. ex teſtamento*, & in puncto juris crederem verum eſſe dictum Bald. *in dic. leg. final.* licèt aliud ſit æquum, & favorabile filiis.

(4) *Fincan à ſus fijos.* Et habent ea filii, ut adverſarii matris, non ut ejus hæredes: unde non imputant ſibi in legitimam, quæ eis debetur de bonis matris, gloſſ. *in authent. de nuptiis*, §. *optime*, *colla.* 4. Bald. *in leg. 3. in princ. C. de bonis quæ libe.* & an iſta lex, & aliæ leges loquentes ſuper iſtis lucris reſervandis per matrem, vel patrem tranſeuntem ad ſecundas nuptias, procedant etiam in avo, vel avia, ſeu cæteris aſcendentibus? Tex. videtur, quod ſic *in leg. generaliter in princ. & in authent. ſi tamen*, & ibi Bald. *C. de ſecund. nupt.* & idem tenet Matheſilanus *in ſuo tractatu de ſucceſsio. ab inteſtato*, *fol. 6. colum. 1.* cujus dicta etiam reaſſumit Angel. Aretinus *in* §. *præferuntur. Inſti. de ſenatuſconſul. Tertul. colum. pen.* ubi loquitur in eo, quod habet pater, vel mater ex ſucceſſione unius ex filiis, an procedat in avo, vel avia, ſeu cæteris aſcendentibus? Et concludit, quod ſic *per text. in dicta leg. generaliter in princ. & ibi gloſſ. 1. & in dicta authent. ſi tamen*, & quia in iſto caſu ſecundum eum eſt major ratio, cum magis ſit debita hæreditas filii patri, vel matri, quam avo, & aviæ, *ut in authent. defuncto*, *C. ad Tertul.* unde ſi pœna privationis imponitur matri tranſeunti ad ſecunda vota, multo fortius credendum eſt eam impoſitam fuiſſe avo, & aviæ: & ibi hæc intelligit, & declarat, ut procedant reſpectu bonorum, quæ avus, vel avia habuit à nepote procedentium à ſuo marito, vel uxore, ſi eſt maſculus avus, qui tranſit ad ſecunda vota: quia huic facta fuit injuria per talem tranſitum: non tamen erit privata, vel privatus reſpectu proprietatis bonorum, quæ filius ſuus pater nepotis acquiſivit aliunde, quam ex ſubſtantia ſui patris, mariti dictæ aviæ, vel matris uxoris dicti avi, quod ſatis dicit probari *in dicta lege generaliter*, à contrario ſenſu, ad quod etiam adducit, quia ſi mater tranſiens ad ſecunda vota, privatur ſolum nuda proprietate ſubſtantiæ paternæ, quæ pervenit ad filium, cui ab inteſtato ſucceſsit, non autem privatur nuda proprietate ſubſtantiæ avitæ, ut notat Bart. *in dicta authent. ex teſtamento*, ita & eodem modo avia materna tranſiens ad ſecunda vota privari debet ſolum nuda proprietate bonorum ſubſtantiæ avi paterni materni ipſius aviæ, quæ ad nepotes pervenerunt: non autem privari debet proprietate bonorum patris ipſius nepotis, quæ ad eam pervenerunt procedentium aliunde, quam ab avo paterno. Quæ dicta tene menti, quia ſunt utilia, & practicabilia, & commendat ea Ludo. Bolonius *in additio. ad Matheſilla. & adde ad prædicta dict. leg. fin. verſic. quam obſervationem*, *C. de ſecund. nupt.* & an mater, vel pater tranſiens ad ſecunda vota, debeat filiis cavere de his lucris reſtituendis, vide per gloſſ. & ibi Bart. *in authent. de nuptiis*, §. *ſi vero expectet*, *colla. 4. in gloſſ. ſuper verbo, conjecta*, ubi concluditur, quod ſic.

(5) *Empeñados.* Ut hic, *& in dicta leg. hac edictali.* §. *1. ver. omnibus*, *C. de ſecund. nupt.* ubi & eſt expreſſum tam

entonce (6) todos los bienes de la madre obligados a ſus fijos, e aun los de aquel (7) con quien caſa, faſta que ayan Guardador, e que les den cuenta, e recabdo, de lo ſuyo. Otroſi dezimos, que los bienes de cada vn ome que fizieſſe mandas en ſu teſtamento, que fincan obligados (8) a aquellos a quien fizo las mandas, faſta que ſean pagados dellas. E aun dezimos, que ſi algun ome reſcibieſſe de otro marauedis preſtados, para guarnir alguna Naue, o para refazerla, o para fazer (9) alguna caſa, o otro edificio, o para refazerlo; que qualquier deſtas coſas en que fueſſen metidos, (10) ó deſpendidos los marauedis, fincan obligadas calladamente a aquel que los empreſto.

Vela Diſcert. 32. n. 19. pag. 399. Acosta pag. mihi 131. et Rodenc. pag. 112.

His verbis tacita dumtaxat hypoteca concedit. non vero prelationis privilegium, nec obstat L. 9. tit. 3. h. Part. que expresse loquitur de reparatione (ut illa denotant verba: Si la non reficiese. Vide Acosta de privilegiis pag. 111. nº 4.

L E Y XXVII.

Como, aquel que reſcibe la coſa en peños primeramente, ha mayor derecho en ella, que el que la reſcibe deſpues; fueras ende en coſas ſeñaladas.

GViſada coſa es, e derecha, que aquel que reſcibe primeramente (1) la coſa a peños, que mayor derecho aya en ella, que el otro que la reſcibe deſpues. Pero caſos y ha, en que non

tam de præſentibus bonis, quàm de futuris, & ex illa leg. nota, quod in hypotheca tacita veniunt etiam bona futura.

(6) *Fincan entonce.* Adde *L. ſi mater. C. in quibus caſi. pign. vel hypoth. taci. contro.*

(7) *Los de aquel.* Vide etiam *in dic. leg. ſi mater.* ubi Doctores cavendum eſſe dicunt marito contrahenti cum vidua.

(8) *Obligados.* Adde *L. 1. C. commu. de lega. & L. creditoribus*, *ff. de ſepara. bono.* per quam dicebat Dinus iſtam tacitam hypothecam, etiam de jure digeſtorum, inductam fuiſſe, ut tradit Bald. *in leg. 3. C. ut in poſſeſ. legato.* ubi & vide, an legatarii ratione hypothecæ præferantur dreditoribus chirographariis, & in tantum datur actio hypothecaria pro legatis, in quantum datur perſonalis, & non ultra diſtin. *L. 1. verſ. in omnibus*, & notat Bart. *in leg. 3. ff. de ali. & ciba. lega.* & hinc poteſt fundari, bene dixiſſe Bald. *in leg. 1. col. fin. verſic. & idem dico*, *C. ſi omiſ. ſit cauſa teſtamenti*, ubi dixit, quod in locis, in quibus eſt ſtatutum, quod legata debeantur etiam, non adita hæreditate, prut eſt lege cautum in iſtis regnis, quod eo caſu bona non ſunt tacitè obligata pro legatis, quia ſtatutum hoc non dictat, & à jure communi exorbitat, & quia hypotheca accedit perſonali obligationi, & ſine perſonali, quæ eſt proprium ſubjectum obligationis eſſe non poteſt, quod dictum ſi verum eſt, notandum eſt valde ad legem regni *1. tit. 2. lib. 5. ord. rega.* crederem tamen, quod ex quo per legem regiam tenet teſtamentum, & legata debentur, quod etiam competeret hypothecaria ſaltem utilis: quia negari non poteſt, quin detur officium judicis pro talibus legatis, ut notat Bart. *in leg. 1. in fin. ff. de lega. 1.* & cum ſolum competit officium judicis pro legatis accedit etiam, & utilis hypothecaria, dubium tamen eſt, an in caſu illius leg. regni detur officium judicis: cum nulla illius verba dirigantur ad judicem, & quia etiam pro legatis piis, ſecundum magis communem opinionem, hæreditate non adita, non competit officium judicis, & ideo Alexan. *in dic. leg. 1. colum. 10.* tenet opinionem Bald. & aliquibus adductis eam comprobat, ſed ut Socinus, ibi conſiderat tale ſtatutum, vel lex regni, non poterat aliter practicari: niſi quod nullo exiſtente hærede legatarii, petent dari curatorem bonis; qui datur ad inſtantiam ejus, cujus intereſt, *ut in lege ſecunda*, *ff. de curato. bon. dan.* ubi prætor contra curatorem concedit utilem, cui contra hæredem dabatur directa: unde virtute talis ſtatuti, ſeu legis regni dicetur utilis conceſſa, & conſequenter accedere poteſt hypotheca: nam ex quo lex, vel ſtatutum voluit legata deberi, voluit & antecedens remedium, ſcilicet, quo poſſent conſequi legata, *argum. L. 2. ff. de juriſ. omnium judicum*, *cum ſimilibus.* An autem teſtator poſsit prohibere, ne competat hypotheca pro legatis ab eo relictis gloſſ. quod ſic *in leg. 2. C. ut in poſſeſ. legato.* Bald. *in leg. 1. colum. 5. C. de his quæ pœnæ nomi.* & hoc videtur tenendum quidquid dixerint Petrus, & Cynus *in dicta leg. 2.* & an in rebus ſpecialiter aliis legatis habeat quis hypothecata pro ſuo legato, vide Baldum *in dicta leg. 1. colum. 4. C. communia delega. in duobus locis*, ubi vult, quod non, vide etiam Angel. & Paul. *in leg. quærebatur*, *ff. ad legem Falcid.* qui hoc intelligit, quando hæreditas eſt ſolvendo, quando vero non eſt ſolvendo, hoc non procedit, ſecundum Angelum, quia tunc ambo legatarii tam legatarius ſpeciei, quam legatarius quantitatis concurent, & pro rata eſſet fienda diviſio inter eos per textum, quem ad hoc inducit Angel. *in dicta lege quærebatur*, de quo vide per Paulum de Caſtro *in leg. ſi quis teſtamento*, §. *1. ff. de legat. 1.* & Alexand. *in leg. ſi poſt miſsionem*, *& in leg. ſi ſervus*, §. *ſi incertum*, *ff. ad legem Falcid.* & an filii habeant bona patris hypothecata pro ſua legitima, vel pro ſupplemento legitimæ, vide notabi. per Decim *conſil. 235.* in caſu magnifici domini generalis, *colum. final. in 4. dubio.*

(9) *Para fazer.* Reprobat opinionem in gloſſ. *in leg. interdum*, *in gloſſ. final. in fin. ff. qui potio. in pign. habea.* quam ibi tenet Bartolus, & tenet etiam Angel. *in leg. quod quis*, *ff. de privi. credi.* & videtur de jure communi opinio communis, ſcilicet, quod is qui credidit ad fabricandam domum, vel navim, ſeu rem aliam, non habeat in tali re tacitam hypothecam, licèt habeat actionem perſonalem privilegiatam, iſta lex partitarum decidit, quod imò habeat tacitam hypothecam, quod & gloſſ. tenere voluit *in authent. de æqualita. dotis*, §. *his conſequens*, *in princ. ſuper parte agrum.* Tene ergo menti legem iſtam: nam per leges juris communis potius videbatur probari opinio gloſſ. *in dicta leg. interdum*, *nam ad leg. quod quis*, *ff. de privi. credi. & ad. dic.* §. *his conſequens in prin.* poteſt reſponderi, quod non loquantur de tacita hypotheca: ſed de privilegio perſonalis actionis, quatenus loquitur de his, qui crediderunt ad domum, vel navim fabricandam de novo, cum ille §. ſe referat ad LL. antiquas, quæ de creditore ad refectionem loquuntur: ſed certè eadem eſt ratio, & ex mente antiquarum legum voluit imperator in dicto §. *his conſequens*, idem eſſe, & ſic contra opinionem gloſſ. multum faciebat dictus §. *his conſequens*, qui & loquitur expreſſe quoad hypothecam, & ita Angel. ſibi contrarius dictum §. intelligit ibi, ut dixi, iſta lex partitarum tollit opiniones, tene menti.

(10) *Metidos.* Nota hæc verba, nam debet conſtare de converſione pecuniæ in iſtam cauſam, in quam fuit creditor, & idem probatur in lege hujus, *ff. qui potio. in pigno. habea. argumen. tamen contra. in leg. fin. ff. de exercito. & quæ tetigi. ſupra eodem L. 24. in gloſſ. incipi.* ſentit iſta lex, ſed loquuntur in diverſo caſu. S. ubi de aliorum creditorum præjudicio non tractabatur, quibus res, & bona debitoris erant obligata, ſecut eſt in caſu hujus leg.

L E X XXVII.

Primus creditor præfertur in pignore ſecundo: niſi ſecundus primo pecuniam numeravit debitori, tunc enim præfertur ſecundus, quia fuit in poteſtate debitoris à primo pecuniam non recipere poſt ſecundi numerationem. Hoc dicit.

(1) *Primeramente.* Sive generaliter, ſive ſpecialiter, *ut in leg. ſi fundum*, *& in leg. ſi generaliter*, *C. qui potio. in pigno. habea. & ff. eod. L. qui generaliter*, *& L. ſi pignus*, *& L. unica*, *C. rem alie. geren.* quæ vult etiam priorem tacitam

non ſeria aſsi. Ca, ſi vn ome pidieſſe dineros preſtados a otro, ſobre alguna coſa quel dieſſe a peños, e fizieſſe carta ſobre ſi, o ſe obligaſſe de otra manera a pagarlos, en ante que ouieſſe reſcibido aquellos dineros, e deſpues obligaſſe aquella coſa miſma a otro, reſcibiendo luego los dineros de aquel a quien a poſtremas la obliga; maguer aquel a quien primeramente fueſſe obligada la coſa, pagaſſe deſpues aquello que auia prometido a empreſtar ſobre ella, fincaria obligada la coſa a aquel que fue deſpues empeñada. (2) E eſto es, porque pago primero los dineros; e aun porque aquel que auia obligado el peño al primero, en ſu mano era, (3) de reſcebir los dineros, o de arrepentirſe, ſi non quiſieſſe guardar el pleyto.

LEY XXVIII.

Como, aquel que preſta ſus dineros, para adobar, o para fazer Naue, o otro edificio, ha mayor derecho en ello para ſer pagado, que otro ninguno.

NAue, o caſa, o otro edificio auiendo empeñado vn ome a otro, ſi deſpues deſſo reſcibieſſe de otro dineros preſtados, para refazer, e guardar aquella coſa, que ſe non deſtribuyeſſe, o non ſe empeoraſſe, e los deſpendieſſe en pro della, entonce mayor derecho ha en ella el ſegundo, (1) que preſto ſus dineros para mantenerla, que el primero: porque con los dineros que el dio, fue guardada la coſa, que ſe pudiera perder. E porende dezimos, que el deue ſer pagado primeramente, maguer aquella coſa non le fueſſe obligada por palabras, (2) por aquellos dineros. Eſſo miſmo dezimos que ſeria, ſi eſte que preſtaſſe los dineros a poſtremas, lo fizieſſe por guarneſcer la Naue de armas, o de las otras coſas quel fueſſen y meneſter, o para dar a comer a los Marineros, o a los Gouernadores della.

LEY

---

tam præferri expreſſe, & tenet Bart. *in leg. ſi is qui, ff. de jure fiſci.* Joan. de Plate. *in leg. 1. C. de pœnis fiſcal. credito. præſe. lib.* 10. & an etiam in bonis poſtea acquiſitis, præferatur prior ex generali hypotheca bonorum? Vide per Bart. *in dicta leg. ſi is qui*, & latè per Salicet. *in leg. licèt, C. qui potio. in pigno. hab. tex.* & ibi Bald. *in leg. hac edictali, §. his illud ver. in omnibus, C. de ſecund. nup.* & communior videtur opinio Bart. poſt Jacob. de Aret. & Oldra. quod præferatur prior etiam in poſtea quæſitis, & quid ſi res hypothecata ſit perempta, ita quod primus creditor non poteſt agere hypothecaria contra poſſeſſorem, an aget ad pretium redactum ex illa re vendita? Vid. gloſ. & ibi Bart. *notabiliter in leg. 1. ff. de diſtr. pig.* & ibi concluditur, quod ſic, quando pretium habitum fuit ex cauſa lucrativa, vide ibi, & ſi creditor ſecundus diſtrahit rem, ſciente primo, & non contradicente, primus perdit jus ſuum, *L. ſi hypothecas, C. de remiſsio. pign.* alias vero aget prior hypothecaria, *dicta leg. 1. ff. de diſtra. pign.* vide per gloſſ. *in leg. cum unus, ff. de bonis auto. judi. poſsi. in gloſſ.* 1. & per Joannem de Plate. *in leg. quotiens, C. de exacto tributo, lib.* 10. ubi allegat, quod habetur *in leg. deferre, §. fin. ff. de jure fiſci*, ubi gloſſ. quod fiſcus qui ex privilegio præfertur alii creditori, avocat ab eo pecuniam ſolutam per hypothecariam, ſi extat, vel condictione *ex leg. ſi eſt conſumpta, ut & dicit gloſſ. in leg. pecuniam, C. de jure fiſci*, & vide in iſta materia deciſio. Neapol. 190. in deciſionibus Matthæi de Afflict. & vide quod notat Paulus de Caſtr. *in leg. pecuniam, C. de privi. fiſci*, & nota, quod iſta regula de qua in iſta lege non habet locum in pignore prætorio, *L. fin.* & ibi Bald. *C. de bonis auto. judi. poſsi.* de quo tamen vide ibi per Bart. & per Angelum *in lege diverſis, C. qui potio. in pignor. habean.* & ad limitationem hujus legis, & ſequentium, vide textum cum gloſſ. *in dicta lege diverſis*, & ſignanter nota unum, quod ibi voluit gloſſ. in verbo, data, & notant ibi Bald. & Angel. quod non ſufficeret, ſi pecunia à primo creditore non eſſet realiter data, ſed tantum confeſſata, ut ipſe præferatur ratione prioris hypothecæ ſecundo etiam hypothecam habenti, imò oporteat, quod realiter fuerit data: quod eſt menti tenendum, & ideo conſulunt ibi Bald. & Angel. quod faciat creditor apponi in inſtrumento, quod debitor fuit confeſſus recepiſſe pecuniam: & quod habuit, & recepit in præſentia notarii, & teſtium, & ſic præfertur aliis habentibus nudam confeſsionem tantum, & ad iſtam limitationem adde gloſſ, *in authen. ut exactio. dotis inſtan. colla. 7. in parte publica.*

(2) *A aquel que fue deſpues empeñada.* Concordat cum *L. potior. in princ. ff. qui potio. in pigno. hab.*

(3) *En ſu mano era.* Sine aliquo ejus incommodo: ſecus ſi poterat non recipere, ſed erat cum ſuo incommodo, *ut in lege 1. ubi caſus notabilis, ff. qui potio. in pigno. habea.* & notat Azo. *C. eod. in ſumma, colum. 1. poſt medium*, gloſſ. & Bart. *in dic. leg. 1.* & ad illam legem vide quod notat Speculat. *tit. de obligatio. & ſoluto. §. 1. col. pen. v. ſed pone, & vide L. 33. infra eod. & L. 29. ad fin. adde etiam ad iſtam leg. text. notabilem in leg. pen. ff. quæ res pign. obli. poſ. ubi bonus caſus, & ex hac leg. & dicta leg. potior. in princ.* habes, quod quando actio conſiſtit ex duabus cauſis ſimul junctis à poſtremo actu, in quo eſt perfectio formæ, fit exordium, quod Bald. inducit in quæſtione illa notabili de muliere fidejubente, iterum poſt biennium, an retrotrahatur iſta obligatio ad primam interceſsionem? Vide per eum *in authent. qua mulier. C. ad Velleja. in fine*, ubi concludit quod non.

LEX XXVIII.

Præfertur ſecundus creditor, ſi mutuavit in domus, vel navis refectione: vel armatura ejus: vel marinariorum cibaria, ſi in hoc opus convertitur mutuum: licèt priori creditori fuerir ipſa res obligata expreſſè. Hoc dicit.

(1) *El ſegundo.* Limita, niſi eſſet dos mulieris, *ut in authentica. de æqualita. dotis, §. his conſequens, collatio. 8. & in authent. quo jure, C. qui potio. in pignore habean. & infra eodem leg. proxima, gloſſ. in leg. interdum, ff. eodem*, de qua iſta ſumpta eſt, & an mulier in dote præferatur, non ſolum ei, cujus pecunia res refecta eſt: verum etiam ei, cujus pecunia res eſt empta, & ex pacto ſibi pro pretio ſpecialiter obligata? Dic, quòd ſic, ſi mulier præcedit in dote: non alias, ut notat gloſſ. *in dicta authent. de æqualit. dotis §. his conſequens, ſuper parte, poſterior.* & vide per Specul. *titul. de obligatio. & ſolutio. §. 1. colum. antepenult. verſic. quid ſi vendidi.* Bart. *in dicta leg. interdum ad finem, ff. qui potio. in pignore habean.* & cautelam quomodo fiat, ut venditor rei pro pretio præferatur uxori agenti hypothecaria pro dote, *collige ex leg. cum manu ſata. §. final. ff. de contrahen. emptio.* & ex notatis per Bald. *in rubrica, C. de contrahenda emptione, quæſtione* 13. ſcilicet, quod venditor reſervet ſibi dominium, donec pretium ſibi integraliter ſolvatur: alias enim præferetur mulier, & ſi in venditione ex pacto obligetur ſibi illa res, ut & dixit Speculator *in dicto §. quid ſi vendidi, & vide quæ dico infra leg. proxima in gloſſ.* 4.

(2) *Por palabras.* Vide *ſupra eodem L. 26. in fin.*

LEY XXIX.

Como el alquile de las coſas que ſon de Almazen, o que lleuan de vn logar a otro, deue ſer ante pagado, que las otras debdas.

MErcadurias algunas reſcibiendo algun ome a peños, aſsi como olio, o vino, o civera, o otra coſa ſemejante; ſi aquellas mercadurias eſtouieſſen en alguna caſa, o Almazen, por que ouieſſe a pagar loguero por ellas; o fueſſe a leuar de vn logar a otro en algun Nauio, o en beſtias, o de otra manera; e otro alguno empreſtaſſe dineros deſpues, para pagar aquel loguero, o lo que coſtaſſe el acarrear de las coſas, dezimos, que eſte que preſto los dineros a poſtremas, por alguna deſtas coſas ſobredichas, eſte deue ſer pagado primeramente, (1) que el primero. E las coſas que diximos en eſta ley, e en las otras dos que diximos ante della, que deuen pagar el debdo que es fecho a poſtremas, ante que el primero; entiendeſe, que ha logar contra todas las perſonas. Fueras ende, en debdo que fueſſe de dote, o de arras (2) de muger, o en debdo antiguo, que ouieſſe a dar a la Camara del Rey. (3) Ca en eſtas dos coſas, en ante ſe pagaria el primer debdo deſtas perſonas, que el ſegundo. (4)

LEY XXX.

Como el huerfano, ó otro ome, ha mayor derecho en los bienes de aquel que compro alguna coſa de ſus dineros, que otro debdor ninguno, faſta que ſea pagado.

TOdos ſus bienes obligando vn ome a otro, tambien los que ha a eſſa ſazon, como los otros que aura dende adelante, ſi deſpues deſto compraſſe por ſi (1) alguna coſa, de los dineros de algun huerfano; (2) maguer todos ſus hienes fueſſen empeñados a otri, aſsi como es ſobredicho, con todo eſſo, mayor derecho ha en la coſa aſsi comprada el huerfano, que el otro a qnien eran obligadas todas las coſas. E porende dezimos, que el huerfano deue ſer entregado primeramente de aquella coſa comprada, e le deue dar la quantia de los marauedis de que fue comprada, ſi toda la compro de ſus bienes. E ſi non, de tanto quanto fue aquello que fue dado en comprarla, de los bienes del huerfano. Otroſi dezimos, que ſi vn ome ouieſſe obligados todos ſus bienes, tambien los que auia entonce quando fizo la obligacion, como los que auria dende adelante, ſi deſpues deſto tomaſſe marauedis preſtados de otro ome, para comprar alguna coſa; faziendole pleyto, (3) que aquella coſa que compraſſe de los marauedis quel preſtaua, que le fincaſſe obligada por ellos, faſta que los cobraſſe. Entonce, mayor derecho auria el poſtrimero (4)

en

LEX XXIX.

Præfertur creditor mutuans ad ſolutionem portationis mercium, vel conductionis domus, ubi reponuntur: licè priori fuerint expreſſe merces obligatæ: non tamen præfertur contra dotem, arras, aut debitum regis: quia iſta antiquiora præferuntur. Hoc dicit.

(1) *Primeramente.* Condordat cum *leg. hujus, ff. qui potio. in pign. hab.*

(2) *O de arras.* Intellige de arris, quæ fiunt in augmentum dotis: non vero de ſimplici donatione propter nuptias, *ut in authent. de æqualitate dotis, §. his conſequens, coll.* 8. & ibi gloſſ. *& in leg. fin. in fin. C. qui potio. in pign. hab.*

(3) *Camara del Rey.* Nota hoc, quia non memini ita bene expreſſum de jure communi, ut fiſcus anterior tempore præferatur his, qui in refectionem crediderunt: bene tamen facit, quia in tacita hypotheca fiſcus, & mulier pari paſſu ambnlabant, *L. 2. C. de privi. fiſci*, & ex iſta lege etiam nota, quod id quod habetur *in leg. 33. infra eodem in fin.* procederet etiam in fiſco, & ſic etiam in fiſco hic limitatur, *L. 27. ſupra eod.*

(4) *Que el ſegundo.* Ex hoc nota, quod ſi is, qui credidit in refectionem domus, vel navis eſſet tempore anterior, quam mulier, vel fiſcus in obligatione, quod præferetur mulieri, vel fiſco, & ita intelligebat Cynus *in authen. quo jure, C. qui potio. in pign. hab.* contrarium tamen tenet ibi Salyc. & ad hoc inducit aliqua verba *dicti §. his conſequens, authent. de æquali. dotis*, inducit etiam alia commendans ea tamquam nova, & inaudita.

LEX XXX.

Quandoque poſterius creditum præfertur primo, nam licèt quis obliget alicui omnia ſua bona præſenti, & futura: & poſtea per debitorem de orphani pecunia comparata eſt aliqua res, ei potius quam primo eſt obligata, & tradenda: vel pars ſi de dictis pecuniis non fuit tota empta, vel eſt ei prius ſolvenda pecunia, idem ſi qúis poſtea mutuet ad alicujus rei emptionem, ut ei remaneret res illa obligata, & idem de expenſis funeris in quibus poſterior creditor præfertur. Hoc dicit.

(1) *Compraſſe por ſi.* Sequitur iſta lex intellectum Azonis, *C. qui potio. in pign. hab. in ſumma, col.* 1. quem & approbat Bart. *in leg. idemque, ff. eo.* reprobans alium intellectum ad illam leg. qui colligitur ex gloſſ. ibi ſuper verbo, *comparata.*

(2) *Huerfano.* De pupillo intelligendum videtur, ut habetur *in dic. leg. idemque*, & pupillus eſt, qui cum impubes eſt, deſiit in patris poteſtate eſſe, aut morte, aut emancipatione, *L. pupillus in princ. ff. de verb. ſign.* adverte tamen: quia iſtud nomen orphanus latius ſonat, quam pupillus, ut dixi *in leg. 41. tit. 18. 3. partita*, & ſic forte procedet iſta lex, etiam in majore quatuordecim annorum: minore tamen vigintiquinque, patre orbato, & bene facit: quia ſi res ematur per curatorem de pecunia minoris nomine curatoris, minor poteſt eam vendicare, *ut in leg. curator. C. arbi. tutel. L. 43. tit. 5. eadem partit.* & ſi minor non vult rem vendicare, ſed eam evincere per hypothecariam, ut habeat ſuam pecuniam, poſſet, ut eſt de mente gloſſ. *in dic. leg. idemque, cum allega. dic. leg. curator.* præter ea adultus habens curatorem ſimilis eſt pupillo, *ut in leg. ſi curatorem, & gloſſ. ibi, C. de in integr. reſtit. mino.* unde forte, quod habetur in hac lege procederet in minore vigintiquinque annorum patre carente, de cujus pecunia res ematur, ſaltem ſi talis minor habeat curatorem, & maxime ſi curator emat pro ſe de minoris pecunia.

(3) *Faziendole pleyto.* Adde *legem quamvis, 2. C. de pigno.*

(4) *El poſtrimero.* Ut in *leg. licèt, C. qui potio. in pig. ha.* de qua iſta ſumpta eſt, & limita, niſi ſit mulier in dote, vel ejus augmento prior in obligatione: nam tunc ipſa præfertur, *ut in authen. de æquali. dotis, §. his conſequens, coll. 8. & dixi ſupra eo. L. 28.* & tenet Bart. *in leg. interdum, ff. qui potio. in pig. ha.* ſed cum iſta lex non excipiat iſtum caſum, prout excepit *ſupra in leg. proxim. in fin.* videtur ex hoc, quod noluit dare privilegium mulie-